

Innehåll i detta nummer:

- Stiftsprost Annika Hakalax går i pension - vad väntar?
- Psaltarpsalmer förenar
- TvåRum för unga - här erbjuds samtal
- Dopkasse - ett första steg mot dopet
- Så förvaltas Visby stifts skogar
- Drop-in-vigslar - kan det vara nå´t?

I detta nummer kan du bland annat läsa om:

Ledare	3
Annika går i pension men nya uppdrag väntar	4
Återinvigning av S:t Olofsleden	7
TvåRum - en plats för det viktiga samtalet	8
Ulf Kundler Ridderstedt - ny kyrkoherde	9
Psaltarpsalmer förenar församlingen	10
Dopkasse - ett första steg	12
Härlig är jorden. Sune Österdal kåserar	14
Hur visar vi att vi sörjer?	15
Så förvaltas kyrkans skogar	16
Barn och ungdomar är prioriterade i Klinte	22
Drop-in-vigslar på Fårö	24
Volontär inom SKUT	26
Utlandskyrkan 400 år	28
Svenska kyrkan i Paris behåller sina lokaler	30
Gotlands orglar inventeras	31
Kyrkoherde Monika May avrundar sin prästbana	32
Bruno Ehre - foto om Hjorterska kapellet	38
Nya medarbetare	40
Kyrkapp - 100 kyrkornas ö	42
Karaktäriseringsprojektet	43
Notiser	43
Kalendarium	44

Omslagsbild:

5000 fredsduvor från hela Gotland pryder Sankta Marias valv

Femtusen duvor pryder valvet i Sankta Marias långhus. Runtom på Gotland har skolbarn, föräldrar, pensionärer och andra fredsälskare skickat in sina egenformade pappersduvor till kyrkan. Duvan är inte bara en symbol för den heliga anden utan också för fred, kärlek och hopp. Det passar fint när Sankta Maria kyrkan firar sitt 800-års jubileum. Den 27 juli är den stora jubileumsdagen. Besök Visby domkyrkas hemsida och ta del av det breda och intressanta program som erbjuds och som kulminerar just den 27 juli. Foto: Mattias Wahlgren.

Vägen till livet...

Biskop Erik Eckerdal.
Foto: Linda May Dahlström.

Under många år har olika undersökningar visat på en allt större ensamhet i vårt samhälle. Andelen ensamhushåll har stadigt stigit under flera decennier. De senaste åren har flera rapporter

visat på ökad ohälsa och känsla av meningslöshet bland både äldre och unga. En viktig orsak till detta är ofrivillig ensamhet. Ytterligare en bakomliggande orsak kan vara den fortsatta urbaniseringen. Allt större del av befolkningen bor i städer eller i närheten av städer. Många bostäder på landsbygden överges eller blir, inte minst på Gotland, fritidsboenden. Stadsmiljön kan, alla människor till trots, innebära en anonymisering, individualisering och avsaknad av nära naturliga gemenskaper. Den enskilda personen lämnas i högre grad till att själv hitta gemenskap. Sociala medier bidrar ytterligare till denna anonymisering.

”Kyrkan har stora möjligheter att kliva fram och motverka både ensamhet och psykisk ohälsa”.

Kyrkan har stora möjligheter att kliva fram och motverka både ensamhet och psykisk ohälsa. Till sin natur är kyrkan gemenskap och vårt uppdrag är gemenskap. I inledningen till doggudstjänsten betonas att Gud vill att vi ska leva i gemenskap med honom och med hela hans kyrka. Denna gemenskap handlar både om kyrkans andliga liv, när vi i bön och gudstjänst söker gemenskap med Jesus Kristus i den helige Ande, såväl som att det andliga livet och vägen inåt öppnar oss för medmänniskan och omvärlden (Joh 15:11ff).

Detta utmanar samtidigt oss som kyrka. Det

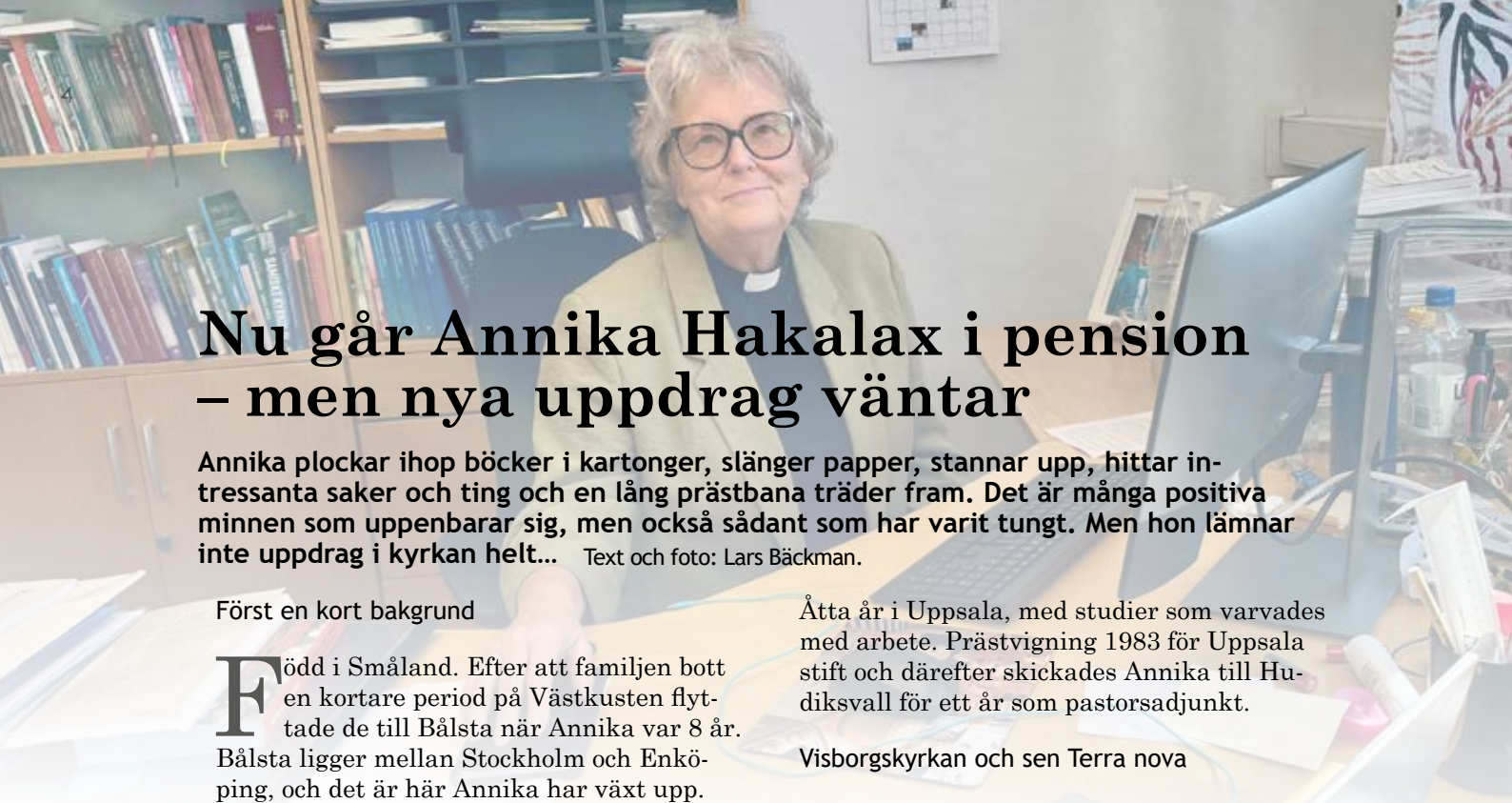
är inte alltid gemenskap som människor utifrån ser i våra församlingar eller ens i våra gudstjänster. Och vi behöver fråga oss hur våra församlingar kan bli tydligare gemenskaper som ber och arbetar för att utveckla det lokala livet. Kyrkan är en gemenskap av döpta som är sänd till tjänst i världen. I detta har vi alla ett ansvar att vara bärare av kyrkans liv och tjänst. Vi vet att många människor förlorar kontakten med kyrkans liv när de flyttar och kommer i ett nytt sammanhang. Kan vi på ett ännu bättre sätt söka upp dem som flyttar in i våra församlingar/socknar och välkomna dem till deras nya hembygd. Berätta för dem om kyrkan och att vi firar gudstjänst/mässa varje söndag och till gemensamma projekt som pågår. Eller skulle vi kunna skapa en besöksgrupp som besöker alla hushåll i socknen och säger hej och välkommen till kyrkan.

Undersökningar visar att nästan lika viktigt som att ha en eller flera nära vänner, är att vara socialt öppen. Att säga hej till människor vi möter eller tala med den som vi hamnar bredvid i kassan på affären eller på bussen. Detta enkla har i sig en stor betydelse och i det enkla kan något ännu större eventuellt ta sin början. Låt oss se varandra ännu mer.

I detta nummer av Gårdskorset ser vi att det är mycket som är på gång i vårt stift. Nästa år firar SKUT 400 års utlandsnärvaro, 5000 gotlänningar har bidragit med att tillverka fredsduvor som nu är del av en konstinstallation och fredsmanifestation i S:ta Maria domkyrka, S:t Olofs pilgrimsled är färdigställd hela vägen från S:ta Maria domkyrka till S:t Olofsholm, ny direktor för Gotlands stadsmision som nysatsar, glädjebesked för församlingen i Paris vars kyrka kommer att finnas kvar, hur kyrkan förvaltar sin skog.

Önskar dig en välsignad sommar

+ Erik

Nu går Annika Hakalax i pension – men nya uppdrag väntar

Annika plockar ihop böcker i kartonger, slänger papper, stannar upp, hittar intressanta saker och ting och en lång prästbana träder fram. Det är många positiva minnen som uppenbarar sig, men också sådant som har varit tungt. Men hon lämnar inte uppdrag i kyrkan helt... Text och foto: Lars Bäckman.

Först en kort bakgrund

Född i Småland. Efter att familjen bott en kortare period på Västkusten flyttade de till Bålsta när Annika var 8 år. Bålsta ligger mellan Stockholm och Enköping, och det är här Annika har växt upp.

- Det var framförallt genom mormor och morfar som var frälsningssoldater som jag tog mina första steg in i trons värld. Engagemanget i Svenska kyrkan kom i och med konfirmationen. Då blev jag aktiv i ungdomsverksamheten.

Efter att ha gått ut gymnasiet, Humanistisk linje, så upplevde Annika att hon fick en prästkallelse.

- Jag var engagerad och hade en tro. Men kvinnliga präster var inte så vanliga vid 70-talets mitt, så det fanns inte många kvinnliga förebilder. Men jag ville fördjupa mig och se om det var rätt väg.

Teologi och prästvigning i Uppsala

Det blev Uppsala och teologistudier. När det var dags att bestämma inriktning, insåg Annika att hon behövde sakta in och tänka till; bland annat det faktum att hon skulle vara så ung när hon var klar präst. Efter ett års studier fick Annika via ett sommarläger praktikjobb som församlingsassistent i Uppsala.

- Det här var värdefullt. Det gav inblick och erfarenheter som jag behövde.

Åtta år i Uppsala, med studier som varvades med arbete. Prästvigning 1983 för Uppsala stift och därefter skickades Annika till Hudiksvall för ett år som pastorsadjunkt.

Visborgskyrkan och sen Terra nova

Annika kom till Gotland 1984. Hon arbetade fram till 1988 i Visborgskyrkan och därefter i Terra nova kyrkan under elva år. Det var förresten Monika May som ni kan läsa om i en annan artikel i tidningen som tog över tjänsten som komminister i Terra nova kyrkan efter Annika.

”Allt detta var möjligt eftersom det fanns engagerade människor som tog ansvar för mycket”

- Det var fantastiskt att vara präst i Terra nova där man samverkar med EFS. En kreativ tid. Då under 80- och 90-talen växte området, det var många barnfamiljer och vi hade ett livligt barn- och ungdomsarbete med scouter i olika åldrar. Kör och musiklivet var också en stor del. Allt detta var möjligt eftersom det fanns engagerade människor som tog ansvar för mycket.

Överenskommelsen med EFS grundade sig på att gudstjänster firades i enlighet med Svenska kyrkans ordning och det skulle vara en präst som ledde. EFS bidrog till stor del med sin idealitet.

- Detta engagemang, att ideella har en vik-

tig plats i kyrkan, är så avgörande. Alla har en kallelse till att bidra till församlingens liv och växt. Det är inte uppgifter enbart för präster och andra anställda.

Visby stiftskansli 1999

När Annika kom till Visby stiftskansli 1999 var hon konfirmationskonsulent och hade titeln stiftsadjunkt.

Upplevelsen från aktivt församlingsarbete till administratörs, hur var det?

- Det är en annan sorts aktivitet men med samma syfte. Och det handlar inte enbart om att administrera. Vi hade till exempel stiftskonfirmandläger då. Pastoraten var mindre och arbetslaget kring konfirmanderna var ofta begränsat, så på dessa läger kom flera pastorat tillsammans och hjälptes åt. Vi blev ett arbetslag och konfirmanderna fick erfara att de var fler än då de möttes hemma i sin egen grupp.

- Biörn Fjärstedt var biskop då och nu har jag tjänstgjort tillsammans med ytterligare fyra biskopar, påminns hon om när hon berättar.

År 1997 hade Visby stiftskansli flyttat från Söderväg till Norra kyrkogatan. Annika tänker till och räknar 1,2 3... ”det här är det sjunde rummet jag har suttit i under dessa år”.

Prästrekrytering - ett ansvar som Annika burit under många år

Nu är Annika stiftsprost. Tidigare var hon stiftsadjunkt. Men uppgifterna har varierat.

- Det är väldigt inspirerande att vara involverad i prästrekryteringen. Det har jag haft ansvar för under de senaste sexton åren.

- Vi har aldrig haft sådan tillströmning som nu. Det är många som vill prästvigas i Visby stift. Det är både de som är gotlänningar och de som kommer från andra delar av landet, men hit vill de!

Annika har som stiftsadjunkt ansvarat för

och följt den som ska prästvigas i stiftet. Det gäller allt från utbildningar, praktik, antagningskonferenser med mera. Det här är arbetsuppgifter som Annika har känt meningsfulla och givande.

Men du har väl arbetat mycket med SKUT frågor också?

- Inom SKUT har jag bland annat tagit hand om att lägga upp och planera för visitationer och biskopens gudstjänster i utlandsförsamlingarna.

Visitationsmässor och stiftsmässor, kyrkoherdemottagningar, återinvigningar av kyrkor; det är också sådant som har legat på Annikas bord både som stiftsadjunkt och senare som stiftsprost.

”95 av 100 dagar har jag gått till jobbet med glädje. Det är något att vara tacksam för”

Men åter till SKUT – hur ser du på SKUT och framtiden?

- Minskade ekonomiska bidrag från Sverige kommer möjligen att innebära att ett antal församlingar får det väldigt tufft, men jag

Annika med Luther 1997. Foto: Visby stiftskansli.

tror, ber och hoppas, att de flesta kommer att klara den nya ekonomiska situationen. De är redan på gång att tänka om och leta efter andra inkomstkällor. Det finns ett väldigt engagemang från församlingarna och vilja att finnas kvar. De har ju redan i dag begränsade möjligheter att anställa någon till varje uppgift utan får lita på ideella krafter. Bara de basarer som SKUT församlingarna arrangerar drar in cirka 70 miljoner kronor per år till verksamheten. På så vis är de en förebild för församlingarna här hemma.

Annika låter blicken glida över flyttlådor och papperskassar. Det är ett bokslut och visst ser man tillbaka.

- Det har varit en välsignelse, en nåd att ha fått ha tjänst i kyrkan. Jag kan nog säga att 95 av 100 dagar har jag gått till jobbet med glädje. Det är något att vara tacksam för, säger Annika.

”att det tunga ofta kommer från våra interna sammanhang och inte så ofta `utifrån`”.

Men vad har varit tungt? Jag tänker på diverse ”mediastormar” under dina år på Visby stiftskansli.

- Det har såklart också funnits det som varit tungt. En reflektion jag gjort, som gör mig lite bedrövad, är att det tunga ofta kommer från våra interna sammanhang och inte så ofta ”utifrån”; ja det stämmer till eftertanke och självvrannsakan.

Vi fortsätter att prata om ljusa minnen. Glädjen vid prästvigningar, fortbildningar för prästerna och diakonerna, som också Annika har haft ansvar för, till och från. Theobaltkonferensen 2003 i Visby då alla gick i procession från havet, hämtade vatten och hällde det i ett litet reningsverk här vid domkyrkan; det är fina minnen. Hon stannar upp och funderar en liten stund: ”och så alla möten i vardagen med människor i olika sammanhang både i glädje och sorg.”

Det är många positiva minnen, så jag börjar förstå de 95 dagarna av hundra som är för- enade med glädje och tacksamhet.

Vi kommer in på det som kanske är kyrkans viktigaste uppdrag, att fira gudstjänst.

Vad gör en gudstjänst riktigt ”bra”?

- Att den är ”på riktigt”. Att Jesus och mässans firande är centrum och att det märks att de som leder liturgin är medvetna om det och strävar efter att bli ”genomskinliga” så att Guds Ande kan träda fram. Att vi tänker på och bemöter människor som gudstjänstfirare och inte som ”besökare”, svarar Annika.

Har gudstjänstfirandet förändrats under dina år som präst?

- Visst har det hänt mycket positivt med gudstjänstlivet under de senaste 40 åren, svarar Annika och fortsätter: Mässans firande har ökat och liturgin har på många håll fått en renässans. Vi har rört oss från ”sitt ner i bänken och lyssna på prästen” till att församlingen är delaktig i gudstjänstens skeende med hela kroppen – inte endast öronen. Detta är ju inget nytt utan väldigt ursprungligt – så var det från början i kyrkans liv och det av väldigt goda skäl.

Annika städar ur sin dator.
Foto: Lars Bäckman.

Hur ska vi göra för att få fler gudstjänstfirare – särskilt på landsbygden?

- Jag tror att om mässan firas regelbundet, på samma tid och på samma plats, så kommer det att komma fler. Det har visat sig, inte endast här i vårt stift, utan på fler platser, vara en faktor för att öka antalet gudstjänstfirare, säger Annika. Hon är tyst en liten stund och lägger till:

- Att gudstjänsten firas med en grundstruktur, högmässan. Den har burit och givit nä-

ring åt människor i alla tider. Högmässans struktur ställer oss inför vad det är att vara människa, låter oss vara inför Gud precis sådana som vi är, ger oss möjlighet att förändras och växa, låter oss ta del av den kraft som finns i evangeliet om Jesus och möta honom på ett jordnära sätt.

När vi upptäckt detta är det något vi inte kan vara utan. Det är kyrkans uppgift att räcka denna gåva åt människor – för ett bättre samhälle.

Är detta den viktigaste verksamheten?

- Jag vill nog säga att det som vi själva får ta emot är ju det vi ska ge vidare. Mässans fortsättning följer under veckans alla dagar i allt det övriga som sker i församlingens liv. Vi brukar väl inte benämna gudstjänsten som en del av kyrkans ”verksamhet” utan som det som verksamheten vilar på och kommer ur. Mässan är kyrkans hjärta och puls och därur flödar allt det andra inklusive att ta plats i samhället.

Att Annika är engagerad märks väl. Gudstjänstlivet ligger henne varmt om hjärtat, så frågan är vad hon ska göra nu som pensionär.

- Jag har inte gjort upp någon direkt plan. Det är kanske det som är poängen med att

frånträda en intensiv tjänst, säger Annika och skrattar.

Annika har två döttrar, två bonussöner, en bonusdotter och tre barnbarn. Alla barnen bor på fastlandet.

Jag tänker mig att det nu ska finnas mer tid för familj och vänner. Det ser jag fram emot.

Men kyrkan då?

- Jag har sagt ja till att vara ordförande i kyrkorådet i Eskelhems pastorat. Jag tar över efter Kurt Lind som har haft den posten i närmare tjugo år. Det är stora skor att fylla men jag har bett Kurt att finnas till hands för att lära mig det jag behöver. Jag har ju sysslat med mycket vad gäller församling men inte så mycket arbete i kyrkoråd.

Ingen hobby som du ska utveckla?

- Någon hobby vet jag inte direkt att jag haft. Tror att jag kommer att fixa i trädgården mer och tycka om det. Jag gillar när det växer! Så kan jag sitta där och läsa bra böcker!

Visst låter det som att dagarna kommer att fyllas när Annika har fyllt den sista kartongen och lämnat Visbys stiftskansli efter 26 år!

Återinvigning av S:t Olofsleden

Pilgrimsvandring från Visby domkyrkoplan till S:t Olofsholm.

Fredag den 16 maj återinvigdes vandringsleden. Den har delvis fått en lite annan sträckning och går nu också hela vägen från Visby domkyrka till S:t Olofsholm. Nya skyltar och stolpar har satts upp och som följer de riktlinjer som gäller internationellt. Även spänger och broar har setts över. Markavtal med berörda markägare har förnyats och avtal om underhåll har gjorts.

Så nu är det bara att ta sin stav, vandra hela eller delar av den vackra vägen. Kanske övernattar du i något av de härbärgen som finns tillgängliga i ett par av kyrkorna efter vägen? Vacker natur och tillfälle till kontemplation kan lovas.

Läs mer på paxwalk.se och S:t Olofsleden

Biskop Erik återinviger S:t Olofsleden.
Foto: Linda May Dahlström

Här finns inte bara TvåRum för ungdomar utan också EN PLATS FÖR DET VIKTIGA SAMTALET

Text och foto: Lars Bäckman.

Att vara ung är inte alltid lätt. Många unga mår mer eller mindre psykiskt dåligt visar flera undersökningar de senaste året. Det är i denna fas som vuxenlivet tar form och många val ska göras. Studier, yrkesval, kärlek, vänner, men också utanförskap och ensamhet; allt hänger samman med förväntningar, krav och bristande självförtroende. Men med vem kan man tala om sådant?

I ETT STORT "GARAGE" VID TINGSHUSET mitt i mellan gymnasieskolan i södra Visby, studentbostadsområdet, busscentralen och Östercentrum, ligger TvåRum. Det här är ett bra läge. Här rör sig ungdomar, men ändå är det lite vid sidan av. TvåRum kallas lokalen; för det är just vad det är. Ett trevligt välkomnande rum som är till för att bara slå sig ner i, kanske i den generösa soffan eller vid det stora bordet, dricka en kopp kaffe med vänner eller möta nya; och så ett mindre samtalsrum för det enskilda mötet.

När Domkyrkoförsamlingen för ett par år sedan gjorde en omvärldsanalys till grund för församlingsinstruktionen, genomfördes ett antal samtal med olika samhällsaktörer. Detta för att kartlägga hur människor mår och vilka behov de har, och slutligen var kyrkan kunde göra en insats; I denna kartläggning utmärkte sig en grupp; nämligen unga.

Vid närmare analys visade det sig även att en grupp av unga föll igenom de instanser som vård och socialtjänst kunde erbjuda. Dessa institutioner är mer låsta utifrån olika former, metoder och omfattningar, och kan därför ha svårt att nå alla och även se hela individen.

Här klev Visby domkyrkoförsamling fram och förklarade att de ville svara upp mot unga människors behov att prata om sin existentiella hälsa, vilket omfattar alla de begrepp som gör livet begripligt och hanterbart.

- Att i detta åldersspann, innan man är riktigt vuxen, kunna hantera livets alla delar, är inte enkelt, men var kan de vända sig? frågar Kristina Nedell retoriskt. Kristina är kurator och diakon.

Kristina Nedell och Stina Hansson.
Foto: Lars Bäckman.

För drygt ett år sedan anställde Visby domkyrkoförsamling Kristina Nedell och Stina Hansson. Båda två är socionomer med lång och gedigen erfarenhet av socialt arbete och samtalsinriktade metoder.

Den målgrupp de satte upp för sitt arbete var 16-29 år. Alltså unga på väg att bli vuxna, att ta steget ut i den värld med arbete och familj. Förväntansfullt och kravfullt. En ålder då det är mycket att nå upp till.

- Vi vill ha en låg tröskel. TvåRum ska vara lättillgängligt. Därför är läget bra och den inbjudande öppna stämningen i rummet tilltalande, förklarar Stina Hansson.

- Vi gör heller inte någon annans jobb. Det finns en mängd olika verksamheter som riktar in sig på barn och ungas hälsa. Men vi verkar i glappet däremellan, förtydligar Kristina Nedell.

- Det är inte alltid lätt att veta var man passar in i detta system. Så enkelt är det inte. Men vad är det som gör livet svårt, kan vara en utgångspunkt som vi kan börja nysta i.

Att det finns ett tydligt och brett behov kan de se genom att det kommer gymnasieelever, unga arbetslösa, nyblivna föräldrar och studenter från Campus Gotland. Målgruppen är bred.

*”Vi har blivit så otroligt
välvilligt mottagna och uppskattade av alla andra aktörer
som jobbar med ungdomar”*

Stina och Kristina är noga med att poängtera att de samverkar med alla berörda grupper som bidrar till social hållbarhet på Gotland, med inriktning på unga, vilket är mycket värdefullt.

- Vi har blivit så otroligt välvilligt mottagna och uppskattade av alla andra aktörer som

jobbar med ungdomar. Vi når ut och kan visa att vi finns, säger Stina.

- Till skolavslutningen har vi till exempel samlat alla dessa grupper för att vara behjälpliga för ungdomar vid studentfirandet.

TvåRum erbjuder alltså möjlighet att boka samtal. Det andra delen är ”hänget i vardagsrum”, en plats att mötas, och kanske första steget att få veta vad ett samtal kan ge och leda till. Nu efter drygt fyra månader börjar ungdomar också komma och bara hänga i vardagsrummet; ett gott tecken!

- Jo vi har många som vill ha samtal. De kan komma efter att ha blivit rekommenderade av en vårdcentral, en ungdomsmottagning eller så hittar de hit själva, säger Stina och menar att via TvåRums Instagramkonto sprids information till unga människor – besök det, uppmanar hon.

-... och det gör jag ju – så besök dem - du också – det här är bra!

Ulf Kundler Ridderstedt - ny kyrkoherde i Eskelhems pastorat

Den 22 mars välkomnades Ulf av en fullsatt kyrka. Biskop Erik Eckerdal ledde högmässan.

Ulf kommer närmast från tjänst som komminister i Norra Gotlands pastorat. Där har han arbetat sedan 2019.

Ulf är i grunden diakon och vigdes 1991 i Visby domkyrkoförsamling. Han prästvigdes 2016 i Västindien i den Anglikanska kyrkan. År 2017 återvände han till Sverige efter ett antal år i Västindien och gjorde sitt pastorsadjunktår.

Ulf efterträder Monika May som går i pension efter 17 år som kyrkoherde i Eskelhem.

Ulf Kundler Ridderstedt och biskop Erik Eckerdal.
Foto: Linda May Dahlström.

Psaltarpsalmer förenar församlingen och skapar nya dimensioner i gudstjänsten

Psaltarpsalmer är Psaltarens texter som redan från början är skrivna för att sjungas. Vissa av dessa har sitt ursprung från texter nedtecknade 300 f. Kr. De har så klart sedan dess omarbetats och fått nya tonsättningar. Efter Nya testamentet är Psaltaren de mest lästa texterna i Bibeln. Kantor Linnea Tibell och biskop Erik berättar om sin syn på psaltarpsalmer. Text och foto: Lars Bäckman.

- Jag tycker om att sjunga psaltarpsalmer. De ger en ytterligare dimension åt gudstjänsten än att bara lyssna till det talade ordet, säger Linnea Tibell, kantor i Stenkumla församling, och förklarar:

”Det aktiverar också församlingen och liturgin blir något vi gör tillsammans”

- Musik kommer inifrån hela kroppen. Den känns. Det aktiverar också församlingen och liturgin blir något vi gör tillsammans, tjänstgörande och församling.

Och visst är det så, att det händer saker och ting när vi sjunger, det skapar samhörighet.

Psaltarpsalmer är vanligast i tidegårdens form och i högmässans ordning, men kan så klart även sjungas i andra gudstjänster.

- När jag kom till Stenkumla församling för tio år sedan var det ett självklart och uppskattat inslag att sjunga psaltarpsalmer och det har vi fortsatt med, förklarar Linnea med varför psaltarpsalmer är så självklara för henne.

Det är prästen eller en annan solist som sjunger texten från Evangelieboken. Den varvas med en refräng som församlingen sjunger med i. Men det finns även andra varianter där församlingen sjunger med i verserna.

Linnea förklarar att alla präster inte alltid vill eller kan sjunga. Då är det numera nästan lika vanligt att kyrkomusikern eller en lekman sjunger verserna.

En delaktig församling.
Foto: Norra Gotlands pastorat.

Många tonsättningar är gamla, sedan medeltiden, men det finns och görs också nya tonsättningar. De gamla kan kännas entoniga, men de nyskrivna brukar vara melodiosa refränger.

- Jag använder mig ofta av ganska nya kompositioner skrivna av en tonsättare som heter Mika Lidén. Det är folkligare, lite åt vis-hållet. De brukar vara lätta för församlingen att hitta melodin i refrängerna, säger Linnea och tipsar om att söka efter nya tonsättningar: ”Det finns många mycket fina”.

- Min favoritpsaltarpsalm är nog ”Herren

cennierna och det finns en psaltarpsalm för varje söndag i Evangelieboken. Den sjungs eller läses mellan den gammaltestamentliga läsningen och episteltexten i ordets gudstjänst. Därigenom blir det tydligare att ordets gudstjänst inte bara handlar om att lyssna, utan att kyrkan tar emot Bibelns ord i bön.

I många församlingar sjungs psaltarpsalmen växelvis med en försångare. Vilket gör att musiken blir lite mer varierad än om vi endast sjunger psalmer unisont. Försångaren kan vara en enskild person i församlingen, några sångare eller en kvartett eller kyrkokören. På

Det finns många nya tonsättningar av psaltarpsalmer. Foto: Lars Bäckman.

är min herde”... Den finns i psalmboken, vilken inte alla gör, svarar Linnea snabbt på min fråga.

Biskop Erik: Vad betyder psaltarpsalmer för dig? Så här berättar han:

Psaltarens 150 psalmer i Gamla testamentet är Bibelns sång- och bönbok. Jesus och apostlarna kunde troligen Psaltarens psalmer utantill och kyrkan har genom historien fortsatt traditionen att be med Psaltarens ord.

Psaltarens psalmer uttrycker alla känslolägen vi som människor kan tänka oss. Alltifrån glädje, sorg, förtvivlan, hat, vrede, som klagan, tacksamhet och lovsång. Därför kan det vara en väldigt hjälp att be med Psaltarens ord. Vi får hjälp att formulera oss på ett sätt vi inte skulle gjort annars. Det kan vara mycket befriande.

I kyrkans gemensamma gudstjänst har Psaltaren fått en renässans under de senaste de-

så sätt berikas gudstjänsten både musikaliskt och genom att det blir fler personer i församlingen som bidrar till gudstjänsten.

”Psaltarens psalmer uttrycker alla känslolägen vi som människor kan tänka oss”.

Det finns flera samlingar av tonsatta psaltarpsalmer för årets alla söndagar, så det är ett enkelt sätt att både fördjupa gudstjänsten, så att den blir tydligare både som bön, såväl som att den sjungna bönen bidrar till att göra gudstjänsten vacker. Harmoni och skönhet är en viktig aspekt av bön och gudstjänst.

Genom att det kan vara en eller flera försångare eller hela kyrkokören gör även att användandet av söndagens psaltarpsalm engagerar fler personer i den gemensamma gudstjänsten.

Dopkassen – ett första steg mot dopet och den kristna gemenskapen

Ett samtal om dopet med kyrkoherde Andrea Bogren i Stenkumla församling. Text och foto: Lars Bäckman.

”Hej jag heter Andréa och är präst i er församling. Jag vill gratulera till barnet och överlämna en liten gåva!” Så introducerar kyrkoherde Andrea Bogren dopkassen när hon i dörren möter den nyblivna föräldern. Men mer om det längre fram.

Det var 2019 som Stenkumla församling började med dopkasse för att intressera fler nyblivna föräldrar för dopet. Andrea Bogren hade arbetat på Norra Gotlands pastorat och där hade en sådan gåva delats ut i många år. En dopkasse är ett enkelt sätt att nå föräldrar till nyfödda barn. Med kassen och dess innehåll väcks förhoppningsvis tankar om dopet. I dag har nästan alla pastorat en dopkasse eller dopinbjudan i någon form. Men hur gör man och vad gör man? Och ger det något resultat? Det får Andrea Bogren reda ut i detta samtal.

Via kyrkobokföringen får pastoraten besked om att det har fötts ett barn i församlingen. Andrea eller någon annan av prästerna åker hem till familjen. De förvarnar aldrig i förväg.

- Dopkassen som vi har med oss innehåller numera en barnbibel och ett brev där vi bjuder in till församlingen och till ett dop, märkvärdigare är det inte, förklarar Andrea.

- Det är alltid lite extra roligt när man hittat fram till de nyblivna föräldrarna, ser husen, skymtar en barnvagn och tänker; det här ser bekant ut. Och nog är det så. Här har man varit tidigare! Visar det sig också att barnbibeln har använts så flitigt att de inte heller tackar nej till en ny, ja då är det lite extra upplyftande, säger Andrea.

Men Andrea och hennes kollegor är mycket

Andrea Bogren framför foto av 1100-tals dopfunt. Foto: Lars Bäckman.

noga med att inte tränga sig på.

- Jag ringer på och ser jättegglada ut, så ingen ska bli förskräckt och tro att jag kommer med något sorgligt besked, förklarar Andrea och ser glad ut, men det tycker jag i och för sig att hon ofta gör så det är säkert inget problem. ”Hej jag heter Andrea. Jag kommer från församlingen. Jag har sett att ni har fått ett barn och vill överlämna en gåva”, säger hon och gör allt för att markera att hon inte har någon avsikt att tränga sig på.

Det där är viktigt. Och visst händer det att föräldrar säger, men kom in en stund, men då brukar hon tacka nej och säga att de får gärna återkomma och boka in ett samtal om dop och så. Men uppmanar att först läsa igenom brevet. Där står allt.

- Det har faktiskt aldrig hänt mig att någon har sagt att de inte vill ha kassen, säger Andrea när jag frågar. Men det händer att ingen är hemma. Då gör jag ytterligare två försök, och om inte, lägger jag kassen i brevlådan, säger Andrea som menar att det betyder mycket att föräldrarna får ett ansikte, att de har sett någon av prästerna, om de nu inte har gjort det tidigare.

”När pastoratet började med dopkassar ökade antalet dop rejält”

När pastoratet började med dopkassar ökade antalet dop rejält. Sen kom pandemin och då blev det betydligt färre, men nu har den nedgången nästan helt återhämtats.

Dopen är nästan alltid i kyrkan. Men ibland önskar föräldrarna ha dopet i sin trädgård, vid havet eller på någon annan plats som betyder mycket för dem; och oftast är det inget problem.

Oavsett var dopet är så genomförs det som en dopgudstjänst enligt Svenska kyrkans handbok. Då ska det innehålla vissa delar av texter, böner och psalmer, och det tar ungefär 25 minuter.

- Jag döpte en pojke, han var sju år. Famil-

jens barn fick själva bestämma om och när de ville bli döpta. Pojken hade bett om att få bli döpt i havet. Så jag fick gå ut med honom i vattnet och när det nådde en bit upp på benen så genomförde vi själva dopet i havet så som han hade önskat. Föräldrar och de andra deltagarna stod på stranden. Så kan det gå till.

Dop i samband med konfirmation blir allt vanligare. Där förekommer det ibland dop i havet och där ungdomarna har bett att de ska sänkas ner helt och hållet i vattnet.

- Dop kan så klart vara i samband med en ordinarie gudstjänst, men i dag är det nog vanligast med dop som endast familj och de inbjudna deltar i, berättar Andrea och fortsätter:

- Inför dopet har vi alltid ett samtal. Jag berättar vad dopet innebär och vi pratar om vilka olika val som kan göras utifrån den ordning vi följer. Endast i nödfall, till exempel om föräldrarna bor på fastlandet och inte kan komma till ett samtal på Gotland, så tar jag det via videokonferens, berättar Andrea.

De föräldrar som fått en dopkasse och inte hört av sig tar inte församlingen några ytterligare kontakter med, men det här kan och ser lite olika ut i pastoraten. Däremot så följer man upp de barn som döpts.

- På den ettåriga dopdagen skickar vi ut ett gratulationskort och även på femårsdagen. Många församlingar har också en tradition att en gång per år bjuda in alla nydöpta barn till en gudstjänst då de också får en dopängel, avslutar Andrea Bogren vårt samtal med.

”Välkommen ti jardi”

Med start redan i fjol pågår ett dopprojekt i Visby stift. Andrea Bogren är projektledare.

Växjö stift är inspiratörer. De har utbildat all berörd personal i församlingarna om dopet. Det gäller att hitta en rutin och få till ett helhetstänkande. Till exempel så har ofta en familj flera kontakter med kyrkan; det kan var äldre barn som är med i annan aktivitet,

förälder som sjunger i kör eller att någon är förtroendevalda. Därför är det viktigt att alla engageras i rutinerna kring dopet. Vidare har Verbum tagit fram ett material för utskick till alla nyblivna föräldrar. Det bygger på många och långa lyckade erfarenheter av att just bjuda in föräldrar till dop. Detta material kommer också att presenteras inom dopprojektet i Visby stift som avslutas under 2026.

Härlig är jorden

Psalmen 297 är väl närmast en julpsalm, men som passar alldeles utmärkt just nu i pingstens, hänryckningens tid.

Prästen Sune Österdahl, minns och funderar.

På TV gick en serie som hette "Jakten på Gud". Jag såg det programmet, där en fysiker blev tillfrågad om hur han kunde tro på Gud. Han fick tag i ett löv. Visade det i närbild och sa, att tro och vetenskap är absolut inga motsatser. Så visade han på lövet hur sinnrikt och vackert det var konstruerat. Han sa, att nutidsmänniskan förlorat något av denna känsla av förundran

Jag känner så väl igen mig i honom. Det är just denna förundran över skapelsen som jag känner, när jag tar en kvällspromenad i september här i Buttle. Då man ser en fantastisk stjärnhimmel, med Karlavagnen, Cassiopeia, Svanen, Andromeda galaxen med mera.

Jag tänker på pingsten, Andens högtid, och allt som händer i naturen. Tänker på hur livet förnyas, blommar slår ut, fågelsång och fågelungar som vill prova sina vingar.

Jag minns skolavslutningar i kyrkan, konfirmander som fått bekräfta sin tro och mycket, mycket mera. På tal om konfirmation, så blev jag förvånad över att konfirmanderna på min tid ville ha ett förhör, eller samtal om den kristna tron. De gillade spänningen, sa de. Jag minns min egen konfirmation i Kräklingbo kyrka pingstafton 1958. Jag tror jag minns den för att jag svarade fel på prästen Herbert Röhstös fråga: Han frågade mig vad man behövde här i livet. Jag svarade något fromt med trygghet och värme. Svaret han ville ha var mat och vatten. Han fixade till det på något sätt, så det blev rätt i alla fall.

I Eksta, Sproge och Levide hade vi ofta friluftsgudstjänster på söndagarna med hundratals gudstjänstdeltagare. Särskilt minns jag en gökotta med gudstjänst i något som kallas Linnéas änge. Vi hade inte hört någon gök ropa sitt KO KO under hela gudstjänsten. Jag avslöt min predikan ändå med att säga: Låt oss nu så som göken lovsjunga vår Skapare. Innan jag hann fortsätta ropade göken med full hals :KO KO, KO KO. Somliga trodde att jag haft en bandspelare med mig, men det hade jag inte.

I Östergarn hade vi varje onsdag kväll under juli månad gudstjänst vid gårdskorset på Borgvik. (Den traditionen har man kvar ännu). En from tradition är att när man blivit kristen på en gård satte man upp ett gårdskors, för att visa att här bodde det kristet folk. Man höll andakter vid gårdskorset. Jag inledde alltid gudstjänsten vid gårdskorset med Margaretha Melins bön: Jag ritar ett kors med fingret, jag ritar ett kors på mej själv. Det betyder jag är Guds barn. När jag blev döpt ritades ett kors på mej. Jag fyller i mitt dopkors, så att det aldrig suddas bort. Se Gud på korset, se att jag är ditt barn.

Jag har haft förmånen att ha fått vara präst och bo i fina prästgårdar i en ljuvlig miljö. Eksta, Fårö (Svens) och Östergarns prästgård. Jag tänker särskilt på Fårö prästgård som låg mitt emot Fårö kyrka. En viss tid på året kunde man då från köksfönstret se hur solstrålarna omgav själva kyrkan. Solen såg man inte, den gömde sig bakom kyrkan. Det var fantastiskt vackert med vattnet bakom och så detta ljus från solen, som gjorde att kyrkan strålade.

Jag har tänkt många gånger, när allt kan vara så vackert här på jorden, hur skall det då inte vara i himlen där allt är fullkomligt, inga tårar, ingen ondska, inga sjukdomar eller död. Bara en enorm kärlek. Jag tänker på en man som var över 90 år och som sa till mig: Hör du Sune. Jag är så nyfiken på att få se hur det är där i himlen.

Härlig är Guds himmel.

SORG - HUR VISAR VI ATT VI SÖRJER?

Grym Sara Westberger funderar på detta

I dagens samhälle känns det som att allt ska vara så synligt och avläsbart. Dina politiska allianser visas med loggor på manschettknappar och pins på kavajslag. Dina livsupplevelser finns tatuerade på din kropp och regnbågens olika färger finns i ditt hår. Dina kläder indikerar om du gillar snabbt mode, återbruk eller handgjort. Bilen du kör kan ge en bild om du är en person som vistas i skog och mark, om du har stor familj, om du tjänar mycket eller mindre. Ja, till och med ditt val av mjölk, eller inte mjölk, säger något om dig som person. Ibland är det skönt för människor att kunna göra antaganden om någon som de möter, även om inte alla antaganden i slutändan visar sig vara korrekta. Men det är så vi gör för att navigera i ett väldigt rörligt samhälle där vi dagligen möter en stor mängd människor.

Men det finns en sak som jag finner svår att utläsa idag och det är när en människa är i sorg. Sorg är ju i allra högsta grad personligt, men ändå så gemensam. När någon är i sorg påverkas alla omkring. Själv tycker jag det är väldigt svårt att veta hur jag ska bemöta en människa i sorg. Vill personen att jag ska beklaga sorgen eller att jag ska låtsas som att allt är som vanligt? Vill personen ens att jag ska veta om att hen är i sorg?

På sätt och vis tycker jag nog att det var bättre förr. Då var det möjligt, och självklart, att visa offentligt med sorgband, smycken, material och färger på kläder att man var i sorg. Det var till exempel möjligt att se hur "djup" sorg personen var i, dvs hur lång tid det var sedan dödsfallet inträffade. Jag undrar om den alltmer anonyma sorgen gör att vi distanserar oss och ser döden som en privat angelägenhet, till skillnad från tidigare då den i högre grad var gemensam. Sorgen kan inte ha varit lättare då än den är nu, men jag undrar om det gemensamma och offentliga sörjandet

ändå har en funktion. Att bördan blir lättare om man är fler som bär.

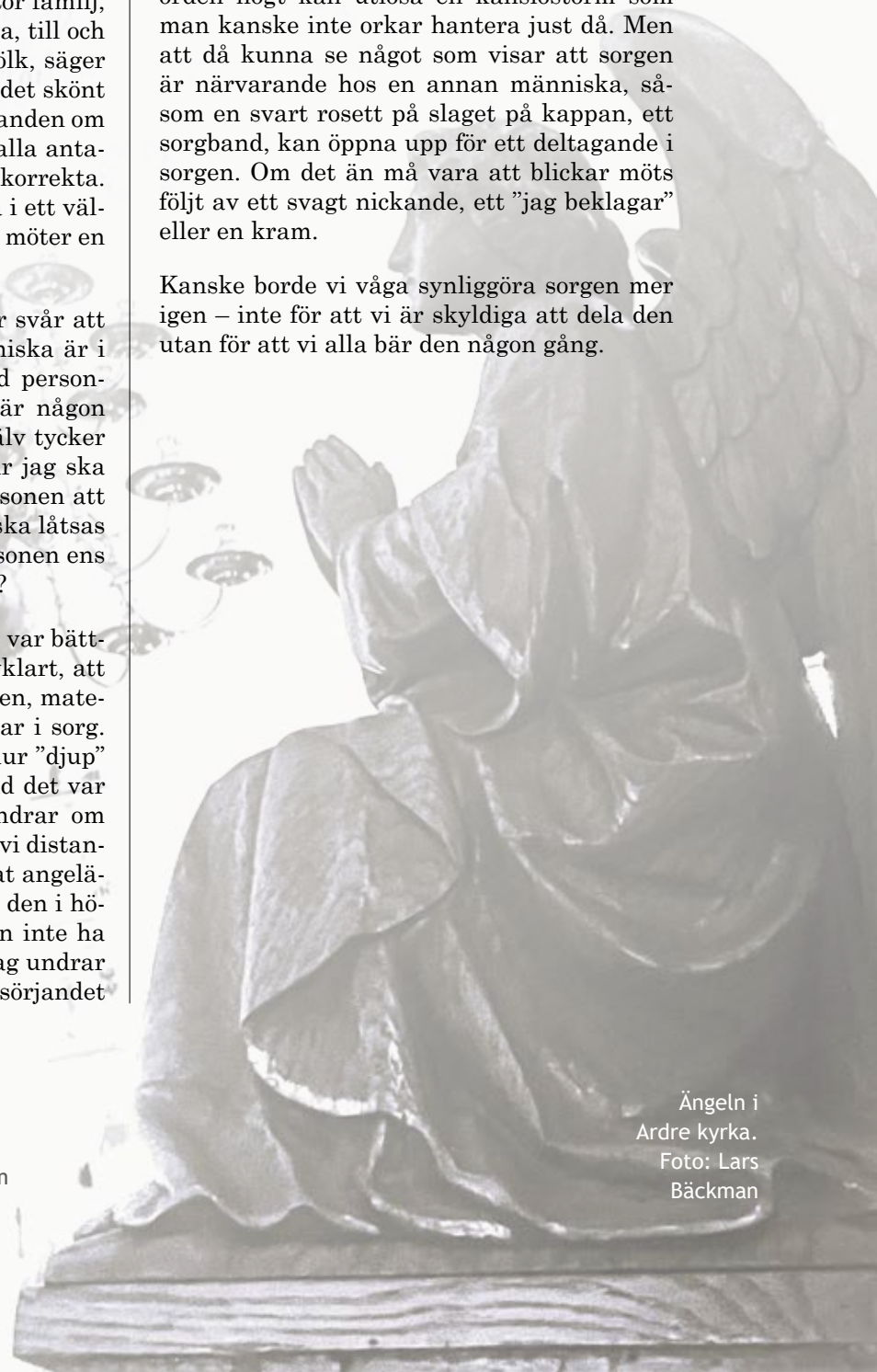
Vi människor vill förstå. Jag tror att detta syns allra tydligast hos barn då strömmen av "varför då" aldrig upphör. Och för att förstå behöver man fråga eller se något som hjälper en att förstå. Det kan kännas tungt att behöva säga orden: jag har sorg. Att uttala orden högt kan utlösa en känslostorm som man kanske inte orkar hantera just då. Men att då kunna se något som visar att sorgen är närvarande hos en annan människa, såsom en svart rosett på slaget på kappan, ett sorgband, kan öppna upp för ett deltagande i sorgen. Om det än må vara att blickar möts följt av ett svagt nickande, ett "jag beklagar" eller en kram.

Kanske borde vi våga synliggöra sorgen mer igen – inte för att vi är skyldiga att dela den utan för att vi alla bär den någon gång.

Sorgrosetten - ett enkelt sätt att visa att man sörjer.

Katarina Schülssler, Visby, har tagit fram dessa.

Ängeln i
Ardre kyrka.
Foto: Lars
Bäckman

Så förvaltas kyrkans skog

- en viktig inkomstkälla för pastoraten

Sven-Olof på Skogssällskapet ser till att kyrkans skogar förvaltas på bästa sätt. Följ med på en skogstur och lär dig grunderna om skog! En tur som börjar i Klintehamns hamn. Men den debatt som just nu pågår om hur kyrkan tar hand om sin skog, nu och i framtiden, den lämnar vi där hän. Text och foto: Lars Bäckman.

- Längst ut är det massaved, det går till pappersbruken, berättar Sven-Olof Eliasson, och pekar på de enorma högarna på hamnpiren. De innehåller stockar som alltså inte duger till timmer; Sven-Olof fortsätter: Högarna av sågspån blir så småningom också pappersprodukter; allt som inte blir timmer eller annat mer användbart, tas tillvara på som massaved eller blir flis till värmepannor, förklarar han pedagogiskt.

Vi blickar ut mot lantmännens silo som är omgiven av högar med timmer och andra skogsprodukter. Det är här, i Klintehamns hamn, som vi börjar vår eftermiddag i Prästlönetillgångarnas skogar och spår. För det är här kyrkans skog hamnar till sist innan den lämnar ön, om den nu lämnar ön. Sven-Olof fortsätter och berättar:

”Timmer, kubb, massaved, flis och uppsågad plank; det är alltså de skogsprodukter som levereras härifrån”

- Kubb, de fyrkantigt sågade timmerstockarna; de blir bjälkar eller plank av olika slag, kanske tryckimpregnerat till stolpar för inhägnader eller uteplatser. Och längst bort skymtar du uppsågad plank, pekar och berättar Sven-Olof entusiastiskt.

Timmer, kubb, massaved, flis och uppsågad plank; det är alltså de skogsprodukter som levereras härifrån. Men vi tar väl allt från

början och besöker skogen. Först lite kort om Sven-Olof och hans arbetsgivare:

Sven-Olof Eliasson har i 18 år arbetat på uppdrag åt Prästlönetillgångarna i Visby stift. När Göran Allard slutade på Visby stiftskansli valde man att inte återbesätta tjänsten med en jägmästare utan istället lägga ut arbetet på en skogsförvaltare. Det blev Skogssällskapet förvaltning AB som fick uppdraget och Sven-Olof Eliasson utsågs till deras förvaltare på Gotland. Under 15 år pendlade han varannan vecka från Åkersberga norr om Stockholm, där familjen bodde, till Gotland. En prestation bara det, men hustrun är gotländska och sedan länge har de ett fritidshus i Sanda, så Gotland var han väl bekant med.

Men det är i Kalix han har sina rötter. Skogen har varit Sven-Olofs arbetsplats sedan tonåren. Efter några år med skiftande skogsarbete, utbildade han sig på skogsteknikerlinjen i Skinnkatteberg. Därifrån bar det söder ut för ett arbete på Skogssällskapet i Bålsta. Här skötte han om skog åt såväl privategendomar som kommuner och andra inrättningar, och som sagt; pendlade till Gotland och Prästlönetillgångarnas skogar. Men sedan två år är familjen gotlänningar på heltid, med boende i Fröjel. Nu förvaltar han skogen åt Prästlönetillgångarna och Region Gotland. Det fyller i stort sett hans arbetsveckor.

- Skogarna i Stockholm och Uppsala län ser så annorlunda ut. Det är framförallt en helt annan tillväxt och så är det ungefär lika mycket med gran som tall. På Gotland är det

knappt tio procent gran, berättar Sven-Olof.

Gran är bra som plank och till reglar. Engelsmännen vill gärna ha gran. England är faktiskt det största importlandet av virke från de svenska skogarna. Kubb hamnar till stor del i Danmark. I övrigt är det förutom Europa arabländerna som svensk skog har som slutdestination. Och det är just här i Klintehamns hamn som också det mesta sågas upp och förädlas. Gotlands egentligen enda stora såg är nämligen belägen i hamnen. Sågen ägs av Gotlands flis AB.

Häriifrån exporteras den allra största delen av Gotlands skogsprodukter via sjövägen till fastlandet och utomlands. Plank går dock med lastbil över Östersjön. Det som blir klassat som massaved från kyrkans skogar omvandlas till flis och blir värme till visbybor via GEAB:s flispanna på öster i Visby.

Kriget i Ukraina har lett till att priserna har gått upp med över hundra procent det senaste året. Det har lett till att avverkningarna har ökat. Nu syns stora avverkade ytor, kalhyggen eller var det föryngringsytor det hette, här och där på ön.

Vi tar bilen bort till mätstationen som ligger, som sig bör, i början av linjen. Det här är första stoppet för timmerbilarna när de kommer till sågen. Sortering är A och O. Redan i skogen sorteras timret upp i det som ska bli timmer, kubb eller massaved. Vid mätstationen tas virket emot, kontrolleras, sorteras och så klart, mäts upp. Det här kräver en hel del kunskap, eftersom det är här prissättningen avgörs. Uppdraget sköts av ett, för såväl skogsägaren som sågen, oberoende företag, Biometria. Ulf Jacobsson och Kurt Lillro hette de erfarna mätarna.

Färden fortsätter till skogen. Riktmärket är tre vindkraftverk som ligger ett par kilometer söder om hamnen. Det här är ett av Prästlönetillgångarnas senaste inköpta mark. På köpet fick man då tre vindkraftverk som ger en arrendeinkomst på nästan 160 000 kr per år.

- Det där är små vindkraftverk och när de har gjort sitt så kommer det inte bli några

nya på det området. Det ligger för nära samhället. Moderna vindkraftverk är nästan dubbelt så höga, över 200 meter. Det vill man inte ha nära tätbebyggda områden, berättar Sven-Olof när vi på en guppig skogsväg skumpar fram i hans fyrhjulsdrivna bil och vindkraftverken tornar upp sig allt högre för våra blickar.

Vi stannar till på ett typiskt kalhygge. Det är tre år sedan det avverkades. Hygget ser inte så kul ut precis. Stubbar och spensliga träd i mindre dungar lutar sig mot varandra. Marken är ojäm och fylld med grenar och sly. Men lugn, allt detta har sin funktion och förklaring.

- Kalhygge, vi säger hellre föryngringsyta, rättar Sven-Olof mig och berättar: Man har fem år på sig att återplantera.

Här på Gotland använder de sig av tre års hyggesvila. Snytbaggen är ett gissel. Den gillar doften av ny avverkade tall och gran. Efter tre år är den lockande doften borta och då vet man att plantorna får stå i fred.

- De små jordhögarna visar att här markbereddes det i fjol. Nu ska tallplantor planteras. Då är det rådjur som är det största skadehotet. Ja, alltid är det något! De gillar skotten.

Sorteringsverket. En viktig plats på sågen. Foto: Lars Bäckman.

Vi talar om att det för tjugo år sedan knappt fanns några rådjur på ön, men nu är de ett problem både i skog och på vägarna.

Förutom jordhögarna så är det allt sly och grenar och annat spill som ger ett skräpigt

askskottsjuka, båda är svampangrepp. Stora bestånd av dessa träd har angripits och därmed dött.

- Det största problemet för våra skogar är torkan. Sommaren 2018 var förödande. Det satte stora spår i öns skogsbestånd, säger Sven-Olof och ser bekymrad ut. Säkert tänker han på de varningar som redan har gått ut om låga grundvattennivåer på Gotland.

Långsamt växande tall är alltså det typiska för Gotlands skogar. För 400 år sedan var just detta, de magra jordarna med tallar som växte sakta, den stora tillgången. Det blev bra tjära och hårt timmer, perfekt till fönsterbågar och annat som var utsatt för fukt och röta. Men också stenhårda stolpar i Englands kolgruvor! Just detta tog man fasta på för ett 30-tal år sedan då kärnvirke åter blev ett begrepp. Men i dag hör man inte talas om detta.

- Nej, nu är det i första hand volym som gäller. Stånga brädgård är nog den såg som främst arbetar med kärnvirke och söker just dessa kvaliteter. Det gör de bland annat på sågen i Klintehamn, säger Sven-Olof och erkänner:

- Jag skulle gärna vilja köra hyggesfritt där det fungerar. Hyggesfritt är ett begrepp som nu är på ropet. Avverkningen kan liknas vid en evig gallring eller plockhuggning. Men det svåra är att få upp en naturlig föryngring, särskilt här på Gotland där det är så torrt och så mycket tallskog. Hade vi haft mer gran och björk hade det varit lättare med naturlig föryngring.

Tillbaka till kalhygget eller föryngringsytan. Hur planeras skogsbruket? Vad är det som avgör när det är dags för de olika åtgärderna? En grön skogsbruksplan är svaret. Det är den som styr hur arbetet i skogen läggs upp. För all skogsmark som Prästlönetillgångarna har

Sven-Olof med det vindkraftverk man fick "på köpet".
Foto: Lars Bäckman.

intryck; Sven-Olof kallar det för grot. Ibland tas det till vara på och blir flis, men det behövs också för att så småningom bli jord. De två till tre meter höga stubbarna och de spensligt lutande tallarna, björkar och annat, kallas miljöträd; de försköner inte kalhygget precis, men de behövs för att bevara naturens mångfald.

- Där trivs lavar och insekter, särskilt olika skalbaggar som är bra för nedbrytning av material i skogen och för den biologiska mångfalden, förklarar Sven-Olof när jag ser lite skeptisk ut.

Tall är inte särskilt utsatt för skadeinsekter. Det finns svamp som angriper tall, men det är inte utbrett på Gotland. Granbarkborre finns, men granen är som sagt inte vanlig i de gotländska skogarna. Nej, de skadeangrepp som är allra vanligast på Gotland är almsjuka och

finns det i dag gröna skogsbruksplaner, eller som Sven-Olof hellre säger FSC® certifierad plan. Skogscertifieringssystemet FSC® Forest Stewardship Council är som det hörs av namnet, globalt uppsatta mål för ett långsiktigt och miljömässig hållbar skogsbruk och träindustri. Svenska kyrkan har som önskemål att all den skog de äger ska ha denna certifiering, och så är det.

En hel del av skogsbruksplanerna för Prästlönetillgångarna är gjorda redan på Göran Allards tid. Men köps det till ny mark som

saknar plan, ja då är det Sven-Olofs uppgift att skriva samman en sådan. Planerna ska också revideras med jämna mellanrum. Det är i dessa planer som målen ska uppfyllas om hänsyn till **miljö, ekonomi och även socialt**.

I planen kan man konstatera att allt går i cirklar. Träd planteras, det röjs efter sju åtta år, det gallras ett par gånger så att tallarna får mer plats att utvecklas till bra

gagnvirke. Oftast görs det första gången efter cirka 25 år och slutligen avverkas träden när de är 70 till 140 år. Det är då det oftast sker i form av en förnygringsyta. Det är också i detta moment som en stor del av den avkastning som skogen ger kan kvitteras in.

- Men innan skogsmaskinerna kan köra in måste Skogsvårdsstyrelsen först godkänna avverkningen och därefter ska allmänheten informeras. Det görs via Skogsvårdsstyrelsens hemsida. Då har man sex veckor på sig att överklaga beslutet, berättar Sven-Olof.

Vi pratar om vilka reaktioner avverkning kan väcka. Det är framförallt synpunkter som rör hänsyn till naturmiljö, djur- och växtliv som väcker flest kommentarer och frågor, men också närhet till tomtmark.

Sven-Olof anlitar lokala entreprenörer för alla dessa praktiska moment. Han har ett par underentreprenörer som han har samarbetat med under nästan alla de arton år han haft ansvar för kyrkans skogar. De samarbetar bra och gör det de ska.

”En grön skogsbruksplan är svaret. Det är den som styr hur arbetet i skogen läggs upp”

- Men vi avverkar aldrig mer än vad tillväxten är, det är min målsättning. Så lägger han till att även jaktarrenden är en del av skogens inkomst. Det får man inte glömma!

Sven-Olof skulle gärna vilja se mer av sparad gammelskog, grövre röjd skog, särskilt nära tätbebyggda områden. Det är skogar som det är lätt att röra sig i. Lite av barndomens skogar eller kanske rent av John Bauers sagoskogar. Sådana skogar blir allt ovanligare, men det är de som hänger ihop med målen sociala, ett rörligt friluftsliv, och det andligt existentiella.

Prästlönetillgångarna har sammanlagt 7 750 ha produktiv skog och är därmed Gotlands största skogsförvaltare. Av detta har 1 500 ha frivilligt avsatts för natur och miljöns skull, enligt FSC®. Här ryms det de trettioåtta ången som prästlönetillgångarna förvaltar. Utöver detta har de 250 ha som är inlöst som biotopskydd eller reservat av staten.

En timmerbil anländer till sågen och sorteringsverket. Timret är grovsorterat redan i skogen. Foto: Lars Bäckman.

Kalhygge eller förnygringsyta? Grenar och sly lämnas och blir näring. Foto: Lars Bäckman.

Vi går genom blandskog med mycket hassel och en och annan ek. Här har det varit ett änge, konstaterar vi. Det är vackert, koltrasten spelar i trädkroppsarna och vitsipporna brer ut sig mellan hassel och tallar, trots att vi fortfarande är i april månad. Flora och fauna diskuteras. Det intresserar oss båda två.

Vi korsar också pilgrimsleden som går mellan Fröjel och Klinte kyrka. I år har den förlängts med en sträcka från Fröjel kyrka längs med havet till Klintehamns samhälle. Det här är en natur som jag tycker mycket om. Ängena är ett favoritlandskap att besöka på våren och försommaren.

Sven-Olof tillbringar även mycket ledig tid i skogsmarker. Varje dag går han skogs promenader med sina hundar. De plockar också mycket svamp och bär. Skogarna runt Fröjel och Lojsta ligger nära bostaden, men han äger också en del skog i hembyn utanför Kalix i Norrbotten. Där har han också sina jaktmarker. Detta är alltså de sociala värdena på skogen som vi talar om tillsammans med natur- och miljövärden samt ekonomi.

- Det här är inte särskilt produktiv skog, men det är skog som gör gott i själen, eller hur? säger Sven-Olof Och det är vi överens om. En uppmaning - besök ett änge i sommar och konstatera det själv!

Här går vandringsleden mellan Klinte- och Fröjel kyrka. Nu ordentligt uppmärkt. Foto: Lars Bäck-

SKOGSORDLISTA

Biotop - Naturligt avgränsat område med en enhetlig miljö.

FSC® - En certifiering som Prästlönetillgångarna är ansluten till. FSC® (FSC-C019863) står för Forest Stewardship Council®.

Gallring - Utglesning av skog där man tar tillvara det avverade virket.

Grot - Hopsamlat hyggesavfall (grenar och toppar) som används till bränsle.

Impediment - Mark vars virkesproducerande förmåga är mindre än en m3 sk per hektar och år.

Markberedning - Bearbetning av skogsmark i avsikt att åstadkomma en gynnsam grobädd för frön eller växtplats för plantor.

Röjning - Utglesning av skog där man lämnar kvar de stammar man vill ska växa till.

Slutavverkning, Skörd - Avverkning av skogsbestånd med undantag för eventuella fröträd.

Återväxt - Föryngring: plant- eller ungskog som ersätter avlägsnad skog.

FAKTA

Jord, skog och fonder - så förvaltas kyrkans mark

Prästlönetillgångarna är jord, skog och fond som Egendomsnämnden förvaltar. Egendomsenheten har en långtgående delegation från nämnden att sköta förvaltningen.

Stiftsfullmäktige utser Egendomsnämnden. Gunnar Lindby är ordförande under mandatperioden 2022-2025.

Prästlönetillgångar bildades efter 1910 då det beslutades att prästerna skulle få hela sin lön i pengar i stället för inkomster från prästgården. Det är alltså prästgårdarnas mark som är grunden i prästlönetillgångarna. Därefter har det naturligtvis tillkommit mark som donerats och köpts in.

Prästlönefonden på Gotland består i dag även av ca 45 miljoner kronor i värdepapper. Detta kapital kan användas för inköp av nya fastigheter, men begränsas till viss del av Jordförvärvslagen. Fonden ska inflationssäkras varje år.

Så här fördelar sig Prästlönetillgångarnas mark:

- 7 500 ha skog, varav 1 500 ha är avsatt för natur- och miljöhänsyn.
- 2 000 ha är utarrenderad jordbruks- och betesmark.
- 1 200 ha är så kallad övrig, icke produktiv mark.

Egendomsnämndens uppgift är att utveckla och förvalta sitt kapital. Skötseln av skogen är upphandlad och brukas av Skogssällskapet. Jordbruksmarken är utarrenderad. Så det handlar om att köpa in och sälja fastigheter, arrendera ut mark, utveckla mark för bebyggelse, driva vindkraftsprojekt och solcellsparker osv.

Det överskott som verksamheten ger ska först och främst gå till att inflationssäkra fonden. Därefter täcka Egendomsnämndens förvaltning med

löner, hyra av lokaler med mer. Hälften av det som blir kvar fördelas efter pastoratens andelstal. Detta belopp ska användas för "Svenska kyrkans förkunelse". Det innebär att det får användas mycket fritt av pastoraten. Resterande femtio procent går till Svenska kyrkans utjämningsystem, vilket brukar innebära att Visby stift får tillbaka sitt belopp med god marginal.

I fjol delades det ut fyra miljoner kronor. I år blir det mer på grund av det osäkra omvärldsläget och de därmed högre virkespriserna. Men normalt ligger överskottet på cirka 3-4 milj kronor per år, varav hälften alltså går direkt till pastoraten.

På Egendomsenheten arbetar Arvid Mickelåker, Line Obermeier och Henriette Bolz. De har sitt kontor i Visby stiftskanslis lokaler.

Nyavverkad timmer. Foto: Lars Bäckman.

Barn och ungdomar är prioriterade i Klinte pastorat

Dagkollo, kyrkis, filmklubb, barnkörer, musiklekis, Messy church; ja, utbudet för barn och unga i Klinte pastorat imponerar. Jag träffar Anette Torgnysdotter som är pedagog och den som håller samman mycket av dessa aktiviteter, men hon betonar att hon är inte ensam. ”Det här är ett lagarbete, och vi är faktiskt fyra pedagogutbildade personer som arbetar med barnen i pastoratet”. Text: Lars Bäckman.

Dagkollo - vi börjar där. Vad innebär det?

- Jo under tre dagar i sommar erbjuder vi barn mellan 10 och 12 år lite olika aktiviteter. Vi har en aktivitet på förmiddagen och en annan på eftermiddagen, berättar Anette.

Hon ger exempel på vad dagarna kommer att innehålla: bygga sandskulpturer, pilgrimsvandring, bågsytte, thaiboxning, graffiti och musikverkstad. Det musikaliska håller Erik Tibell och Clara Andermo i.

var en aktivitet som i första hand var riktad till de barn som bodde i Klintehamn och som inte hade något att göra på dagarna under sommarlovet, så visst, det var mycket uppskattat.

Många aktiviteter året runt

Andra aktiviteter som pastoratet har under året i sin kalender och som riktar sig till barn och ungdomar är **Messy Church**, ett koncept från Storbritannien. Här bjuds både barn och föräldrar in.

- Vi vill vi att föräldrarna ska vara med. I konceptet är det en viktig del att föräldrar och barn gör något tillsammans. Fyra gånger per år ordnas det en aktivitet på olika teman och så lagas det någon mat vid varje tillfälle. Temana har varit lite olika. Pepparkaksbakning, graffiti, fastans budskap, om att försaka något av det man har, och dela med sig till andra och så skapelsetemat med olika återvinningsprojekt.

- Det kan locka allt från ett 70-tal deltagare som pepparkaksbakningen gör, till kanske ett 15-tal på andra aktiviteter, berättar Anette.

Filmklubb är det varje onsdag- och fredageftermiddag. Det vänder sig till barn och ungdomar mellan 10- och 15 år. Då tittas det oftast inte på film som man kanske kan tro, utan det skapas film! Här är det allt från idé och planering till genomförande och visning.

Till de flesta aktiviteter hämtar Anette barnen i skolan med pastoratets egen buss. De flesta aktiviteterna är i Klinte församlingshem.

”Vi vill prioritera de som har lite större behov av aktiviteter”

- Ska man vara med så är det alla eller inga dagar som gäller. En tanke är att barnen ska prova på allting, det är själva meningen med det breda utbudet. Anette medger att aktiviteterna avslöjar lite av hennes egna intressen.

Hon räknar med att det även i år blir tjugo barn, då är det fullt. Att det är just tjugo platser begränsas av hur många som ryms i bilarna och i församlingens buss.

- Vi försöker se till att få med både barn som vi redan har med i vår verksamhet och helt nya ansikten. Vi vill även prioritera de som har lite större behov av aktiviteter, berättar Anette.

För två år sedan erbjöd de under juli månad även **skaparcfé** på torsdag- och fredageftermiddagarna i Hamnkyrkan. Men de senaste åren har Klinte pastorat ingen anställd diakon, så den aktiviteten har de fått stryka. Det

Kyrkis är för barn i åk 1 till åk 3. Det är två gånger i veckan. Då pysslas det. Kyrkis är i Sanda – och i Klinte församlingshem. Pärlor, smycken, textil, lera – ja barnen gillar att skapa! Men även att göra film.

- Att pyssel är så populärt är ett arv efter Carina Hansén.

Hon gillade och var duktig på att pyssla, så det finns mycket material och ett stort intresse, det är jag tacksam för, säger Anette som efterträdde Carina när hon slutade och gick över till Romaklostets pastorat för fem år sedan.

Fredagshänget är en aktivitet på just det, fredageftermiddagarna i Hamnkyrkan. Fredagshänget vänder sig till mellanstadiebarnen.

Då är det öppet mellan 15.00 och 17.30. Clara Andermo, Sussi Edberg, Erik Tibell och Janne Manni träffar en ofta stor grupp barn under denna senefttermiddag.

”... bara att socialisera sig med andra småbarnsföräldrar är viktig del i aktiviteten”.

Kottarna som är en aktivitet för små barn och deras vuxna är en väl inarbetad aktivitet som Anette och Sussi har för de minsta barnen varje fredagförmiddag i Hamnkyrkan. De vill lyfta både **Babyrytmiken** med inslag av rörelse, sång, pekboksläsning och dans samt **Babycafé** delen då föräldrarna får möjlighet att prata av sig eller bara socialisera sig med andra småbarnsföräldrar, som viktiga delar i aktiviteten.

Graffiti-måleri.
Foto:
Klinte
pastorat.

De flesta aktiviteter innehåller en andakt, vilket ibland inte är jättepopulärt, mest eftersom det är svårt för många barn att komma till ro och sitta stilla.

- Men andaktens olika delar och innehåll med ljusständning, bön, sång, bibelberättelse och samtal är en stund som vi såklart tycker är viktig att upprätthålla säger Anette.

Utöver detta finns det nu **fyra barnkörer i pastoratet**. Clara Andermo är körledaren som får barnen att hitta glädjen i att sjunga tillsammans. Kyrkomusikern Erik Tibell och musikerna Erik Ronström och Gertrud Jakobsson är också delaktiga som ackompanjatörer och inspiratörer. För allmänheten visade det sig speciellt under vårens stora projekt **musikteaterföreställningen Klintespektakel med Kusin Vitamin och Krakel** som hölls på Rondo den 17 maj.

- Men viktigt är att inte glömma bort allt det engagemang som det läggs ned bara för att genomföra en familjegudstjänst. Här är musiken viktig!

Och så var det **konfirmander...**

Fortsättning på sidan 25.

Drop-in-vigslar på Fårö

Vinden leker i syrenbuskarna i trädgården mellan Fårö kyrka och församlingshemmet. Längs gången kommer förväntansfulla familjer. Drop-in formen av vigslar, förnyelse av löften och dop har blivit ett uppskattat sätt att erbjuda Guds välsignelse över positiva förändringar i livet. Text: Görel Robsarve Malmros. Foto: Lars Bäckman.

- Man kan kanske tro att drop-in inte har samma djup som de mer traditionella vägarna till dop och bröllop, säger Martina Åkeson Wollbo, kyrkoherde i norra Gotlands pastorat och som varit med sedan starten. Men det kan ibland vara tvärt om, att familjerna som kommer vill göra det här för sin egen skull, ofta utan gäster. Det blir innerliga samtal när vi förbereder tillsammans.

Tanken på att erbjuda drop-in-vigslar och dop föddes tidigt i pastoratets 11-åriga historia, och valet av kyrka föll på Fårö. De flesta gotlänningar, och många fastlänningar, har en relation till ön, och det kan bli "neutral mark" om man har svårt att välja plats. På sitt backkrön med utsikt över havet, med dofter av örter och varm kalksten, där det både är lugnt och kargt, där står Fårö kyrka lugnt och stolt redo för familjer att ta nästa steg.

Att få en hel kyrka för sig själv, smyckad med blommor och den blå ryamattan, bröllopmattan, utrullad och präst, klockare och musiker redo att ta hand om ett brudpar eller dopfamilj, det berör. Några kommer som sagt själva, bara brudparet. Men det är fritt att ta med så många man önskar, vilket andra har tagit fasta på.

Första onsdagen i juli har blivit den etablerade drop-in-dagen. Två-tre präster, två musiker, frivilliga från Fårö församling, klockare, och några pedagoger som agerar mottagare och lotsar, en kommunikatör som

även kan agera bröllopsfotograf och brudkro-nefrisör utgör styrkan.

I församlingshemmet tas brudpar och dopfamiljer emot och tilldelas en präst. Prästen har sedan ett samtal med dem i lugn och ro och kommer fram till psalmer och eventuell solosång. Musikerna har förberett en lista med populära psalmer och extramusik som brudmarscher och solosånger. Orgel, piano, och andra instrument är redo för både inomhus och utomhus.

Numera har de flesta bokat en tid i förväg, men man är även välkommen som ren drop-in. Det familjerna önskar är den enkla förberedelsen – deras enda uppdrag är att komma, ha hinderspröv-

ningen från Skatteverket och minst en ring med sig, om det är vigsel och ID-handlingar. Det finns inga krav på klädsel eller brudbuketter – man är lika välkommen i slitna träskor som i sidenklänning.

Det vanligaste är brudpar, men det brukar vara något dop varje år. Kanske det lite större barnet som det inte blev av att döpa, eller småsyskonet där man inte mäktar göra ett kalas, eller någon ungdom som ska konfirmera sig under sommaren. Till de yngsta finns dopklänning att låna, och tonåringar/vuxna kan prova en konfirmandkåpa, men det går precis lika bra att bli döpt i sina egna kläder som man är bekväm i.

Förnyelse av löften, välsignelse över redan

*”Förnyelse av löften,
välsignelse över
redan ingångna
äktenskap, brukar
också vara något
par varje år”*

ingångna äktenskap, brukar också vara något par varje år. Kanske kommer man för att det är jämt antal år, eller så har man varit igenom något i familjen och vill bekräfta att man står kvar vid varandras sida.

Vigslarna och dopen kan ske inne i kyrkan, i det lilla kapellet, på kyrkogården eller vid någon plats i den lummiga trädgården. Det har även hänt att brudföljet susat ner till fiskeläget i närheten.

- Vi vill få dem att känna sig speciella, att det här verkligen får vara deras stora dag, även utan allt som utmålas som "måsten" i bröllopsmagasinen. Flaggorna är hissade, fikar är fint dukat, de som jobbar är prydligt klädda och vi hurrar och kastar ris på kyrkbacken, förklarar Martina Åkeson Wollbo. Det är fint att se hur de som kommer släpper nervositeten, vågar tacka ja till att vi tar bilder som de kan få med sig hem som min-

ne. Ett drop-in-bröllop är lika mycket värt i Guds och våra ögon som någon annan form!

Vilka är det då som väljer drop-in-bröllop? Majoriteten har varit ett par länge, minst 10 år men ofta flera decennier. "Nu är det dags, det är ju ändå vi"-paren. Kanske har de barn och till och med barnbarn med sig. En del är "andragångare" och har redan haft ett stort bröllop med en tidigare partner. Sen kommer också några yngre, de kan oftare ha lite vänner med sig men kan lika gärna komma bara dem.

Efter dopet, förnyelsen eller vigseln har Fårös församlingsråd fixat skål i bubbel och tårtfika. Att få sitta ner en stund och pusta ut, få prata om vad man varit med om och glädjas tillsammans är en viktig del av dagen. Även om familjerna önskade en enkel form, så finns det plats för firande!

.....

Fortsättning från sidan 23.

- Vi har tolv konfirmander. Det har ökat rejält i år. I fjol var det sex och året dessförinnan bara två, (På Gotland har det fördubblats, från cirka 125 till 250). Vi samarbetar med Stenkumla pastorat. I år är det sammanlagt 25 konfirmander. Prästen Janne Manni och kyrkomusikern Erik Tibell har hand om undervisningen från Klinte pastorat sida. Ungfär varannan gång är de i Klinte respektive i Stenkumla. Utöver de vanliga veckoträffarna har de under sommaren ett läger på Gotland och så åker de till fjällen några dagar på sportlovet.

I år försökte pastoratet tillsammans med Sudrets pastorat och Stenkumla församling starta upp en alternativ konfirmeringsgrupp under sommaren för ungdomar med behov av tydliga ramar, fler ledare per ungdom och utan lägerverksamhet.

- Tyvärr blev det för få anmälda för att vi

skulle kunna genomföra det den här sommaren, men vi ger inte upp säger Anette, som tänker försöka nästa år igen.

Lagarbete är svaret på ett rikt utbud

- Som du förstår är det mycket lagarbete. Det är nödvändigt om ett litet pastorat ska kunna ha ett så pass brett utbud. Vi är många som på ett eller annat sätt deltar, säger Anette och lägger till att vi ställer upp för varandra och är flexibla. Och vi får absolut inte glömma de frivilliga volontärerna som ställer upp och lagar mat, fixar mellanmål och kyrkkaffe under våra aktiviteter.

Ja, med alla dessa krafter så får de också mycket gjort, tänker jag.

Allt detta engagemang och fina utbud är säkert många barn, ungdomar och inte minst föräldrar, mycket tacksamma för.

Volontär inom Svenska kyrkan i utlandet

Alla utlandsförsamlingar har ett stort antal volontärer, de allra flesta lokalt bosatta som valt att engagera sig på olika sätt i sin församling. Allt från gudstjänstvärdar till cafévärdar, från vaktmästare till korvförsäljare på julbasaren. Vissa är volontärer varje vecka, andra kanske en eller ett par gånger per år. Utan volontärer skulle utlandsförsamlingarna aldrig klara av sin verksamhet. Text och foto: Åsa Höjer.

Men det finns också en annan slags volontärer. Ungdomsvolontärer. Volontärer som sänds ut från Sverige på några månaders uppdrag eller nästan uppemot ett år. Församlingen i Wien tar varje år emot en ny ungdom.

Champs-Élysées. Foto: Åsa Höjer.

- Att jag hamnade just i Wien var en slump, säger Anja, 19 år, volontär på Svenska kyrkan i Wien sedan september förra året.

Efter studenten ville hon göra något som kändes kul och betydelsefullt, och då hamnade hon i Wien.

- Jag har arbetat mycket i kyrkan som ungdomsledare och med konfirmander och sådant förut, så jag var bekväm med kyrkan. Jag ville ut i världen och kyrkan var ett bra sätt att göra det på.

Anja berättar att hon får göra en mängd olika saker i församlingen. Allt från förberedelser och planering inför olika

event och gruppaktiviteter – barngrupper, seniorgrupp, ungdomsgrupp – till att se byta ut ljusen i kyrkan, svara på e-post och prata med besökare.

Hennes volontärtid sträcker sig fram till sommaren så hon är inne på slutspurten.

- Jag har lärt mig mycket. Hur man tar hand om sig själv och hur man ser till att alla andra har det bra. När vi har events som typ ärtsoppa så är det många som kommer och ska hjälpa till och då får jag vara lite arbetsledare. Så jag har lärt mig mycket om att se till att alla känner sig behövda och att alla har en uppgift och att folk känner att det är kul att komma hit och hjälpa till. Kyrkan bygger mycket på frivilliga som är här och hjälper oss. Och då är det bra om de tycker det är kul också. Så det har jag lärt mig.

Församlingen i Wien, liksom några andra utlandsförsamlingar, rekryterar varje år en eller två nya ungdomsvolontärer för en period på 8-11 månader. Men det finns fler sätt att komma ut i världen på...

Ung eller senior i SKUT

I Linköping införde man för snart tio år sedan ett koncept kallat Ung i SKUT (konceptet har senare utökats till att även finnas för seniorer).

- Vi såg att det fanns en stor längtan för fortsatt engagemang i kyrkan bland äldre unga, berättar Håkan Appel, ordförande i SKUT-rådet i Linköpings stift.

Om vi från SKUT-rådet kunde stå för kontakt och viss ekonomi så skulle det kunna bli ett sätt för hemmakyrkan och

stiftet att hjälpa utlandsförsamlingarna.

Man tog kontakt med några av utlandsförsamlingarna och påbörjade samtal med de som var intresserade. Sedan starten har volontärer sänts ut till Köpenhamn, Berlin, Bryssel och Paris. Nu har konceptet fått spridning bland andra SKUT-råd runt om i Sverige och till hösten skickar Lunds stift ut sin första Ung i SKUT till Schweiz. Fler stift är på gång och fler församlingar i Europa har visat intresse av att ta emot dessa unga vuxna.

Faktaruta

Som utsänd volontär från Sverige får man oftast resan betald, husrum i församlingen och någon slags fickpeng. Även försäkring kan ingå. Längden på volontärperioden varierar från någon månad till uppemot ett år, ofta beroende på det mottagande landets lagstiftning.

Du som är intresserad av att bli volontär i en utlandsförsamling kan kontakta ditt stift eller direkt utlandsförsamlingen.

www.svenskakyrkan.se/ledigajobb/kyrkokansliet

Anja volontär i Wien. Foto: Åsa Höjer.

Den efterlängtrade bönboken är tillbaka!

Nu finns den uppdaterade bönboken för Svenska kyrkan i utlandet återigen att beställa i vår webbshop!

Boken innehåller böner skrivna av utlandspräster, ideella och andra medarbetare runt om i världen och rymmer allt från morgon-

och aftonböner till böner vid oro, glädje och inför en resa. Förordet är skrivet av Biskop Erik. Den är en följeslagare för den som söker tröst, hopp och en stund i bön - både i ensamhet och i gemenskap.

Boken är inbunden och går att beställa via Svenska kyrkans webbshop. Pris 100 kr.

Utlandskyrkan 400 år

- Det ska vi fira! Text: Åsa Höjer.

Ar 2026 firar Svenska kyrkan att det är 400 år sedan den första utlandsförsamlingen bildades. Under året vill vi i Svenska kyrkan minnas vår SKUT historia, uppmärksamma var vi är idag och fortsätta att blicka framåt. Tillsammans över hela världen firar vi 400 år av engagemang och gemenskap.

För att lyckas med firandet behöver vi som värnar om Svenska kyrkans utlandsförsamlingar skapa jubileumsåret tillsammans. Ideella och anställda, ute i världen och hemma i Sverige, ekumeniska kontakter, vänner, organisationer och företag - alla spelar en viktig roll.

Under 2026 kommer vi fira jubileumsgudstjänster. Vi vill genom text och bild dela berättelser från förr och idag. Vi vill synas där vi brukar synas, men också på platser där vi kanske vanligtvis inte syns. Vi vill att varje utlandsförsamling och alla stift hemma i Sverige deltar i firandet.

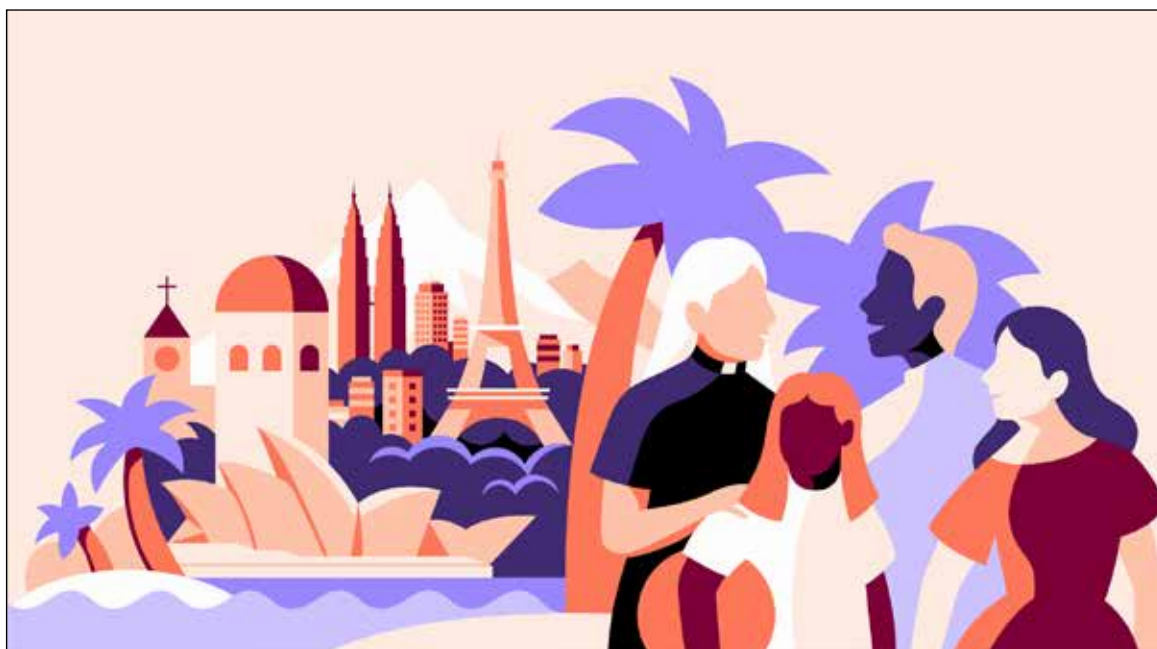
Vad händer 2026?

Svenska kyrkan firar att det är 400 år sedan den första utlandsförsamlingen bildades. Under året vill vi minnas vår historia, uppmärksamma var vi är idag och fortsätta att blicka framåt. Tillsammans över hela världen firar vi 400 år av engagemang och gemenskap.

Hur kan du bidra/delta?

Det finns en mängd olika sätt att delta inför och under jubileumsåret 2026. Här är några exempel:

- Har du egna erfarenheter från en utlandsförsamling kan du till exempel dela en berättelse.
- Bor du utomlands kan du kontakta din församling och bli volontär för att hjälpa till med det lokala firandet.
- Bor du i Sverige kan du kontakta ditt lokala SKUT-råd eller församling för att hjälpa till

med planering av firandet – eller initiera ett lokalt firande om det inte redan gjorts.

Om du bidrar till ett firande som är öppet för alla kan du också anmäla det till oss för att få med det i den gemensamma evenemangskalendern.

Varför ska du engagera dig?

Kanske har du egna erfarenheter genom arbete, resa eller boende utomlands? Ett möte med en utlandsförsamling - vad den betydde för dig, varför du gick dit etc.

Eller, om du är eller har varit ideell eller anställd i en utlandsförsamling - vad det innebär att arbeta i en svensk församling utanför Sverige, om en specifik händelse eller ett möte, om identitet, hemlängtan, gemenskap...

Det kan naturligtvis också vara så att du, även utan egna erfarenheter av utlandsvistelse, har ett engagemang för verksamheten som bedrivs utomlands. Du är givetvis välkommen att engagera dig för utlandsförsamlingarnas arbete oavsett anledning.

När sker firandet?

Firandet av Svenska kyrkan i utlandets

400-årsjubileum sker under hela 2026. I evenemangskalendern publiceras event som är öppna för en bred allmänhet, men det finns naturligtvis även andra, mer lokala, event under året - i Sverige och utomlands. Vår förhoppning är att något slags firande ska ske i varje stift i Sverige och runt om i hela världen. Alla som anordnar ett event bestämmer såklart själva när det passar dem. Kanske har ditt stift redan en årlig internationell dag där 400-årsfirandet får plats? Kanske kan din församling/pastorat anordna en utlandskyrkans dag/helg/kväll?

Biskop Erik välkomnar Krister Kap-pel, 2024 som präst i Svenska kyrkan i Köpenhamn. Foto: SKUT

Visby stifts biskop är biskop över SKUT

Visby stifts biskop är biskop även för utlandsförsamlingarna, SKUT. Biskopen är därmed ansvarig för tillsyn av församlingarna och ska viga och visitera, rådslå, lyssna och besluta. På Kyrkomötet 2002 beslutades det om denna organisation. Året därpå trädde den i kraft.

Bidra till berättelsen!

Har du en berättelse du vill dela som har koppling Svenska kyrkans verksamhet i utlandet? Det kan vara en självupplevd händelse, en betraktelse, en dikt, bön, predikan... Alla slags texter är välkomna. Har du fotografier eller illustrationer också? Skicka gärna med dem.

Känner du till någon med en spännande berättelse? Tipsa oss gärna - kanske kan vi göra en intervju!

Inför 400-årsjubileet år 2026 planerar vi:

- en jubileumsskrift
- en utställning
- att dela på berättelser på bloggen och i sociala medier.

Ta chansen att bidra med din berättelse, ditt foto eller ett tips! Alla bidrag är välkomna.

Sista datum att skicka in material är 30 september 2025.

www.svenskakyrkan.se/iutlandet/400

Svenska kyrkan i Paris behåller sina lokaler i hjärtat av staden

Efter flera års ovisshet har kyrkostyrelsen fattat sitt beslut: Svenska kyrkan behåller fastigheten i Paris där församlingen har sin verksamhet. Den vackra byggnaden, som bland annat rymmer Sofia kyrka, kommer sålunda även fortsättningsvis att vara en samlingspunkt för svenskar. Text: Gudrun Håkansson Foto: Magdalena Martin IKON.

Kyrkostyrelsen har beslutat att göra ett undantag från den generella principen att Svenska kyrkan i utlandet inte i första hand ska äga egna fastigheter. Det finns särskilda skäl till att just denna fastighet ska vara kvar i kyrkans ägo. Bland annat lyfter man fastighetens betydelse för församlingsverksamheten, dess kulturhistoriska värde samt behovet av långsiktig stabilitet i en viktig del av Svenska kyrkans utlandsnärvaro.

– Vi gläds över beskedet att Svenska kyrkan har beslutat att behålla fastigheten, säger Maria Olofsdotter Bråkenhielm, kyrkoherde i Paris.

– Församlingen har i generationer varit en samlingspunkt för svenskar i Frankrike – en plats för tro, gemenskap och stöd i både vardag och högtid. Det här beslutet ger oss möjlighet att fortsätta bygga och utveckla vår verksamhet för både bofasta och besökare, fortsätter Maria Olofsdotter Bråkenhielm.

Rådet för Svenska kyrkan i utlandet har varit en viktig remissinstans i frågan och understyr-

ker i sitt yttrande vikten av att kyrkostyrelsen landat i ett långsiktigt beslut. Man konstaterar också att det fortsatt behöver finnas en budget för att förvalta fastigheten på ett hållbart sätt.

”Att äga fastigheten innebär ansvar, men också stora möjligheter”

– Att äga fastigheten innebär ansvar, men också stora möjligheter. Svenska kyrkan i Paris är en av våra mest välkända utlandsförsamlingar, och nu har vi förutsättningar att fortsätta utveckla verksamheten utifrån lokala behov och sammanhang, säger Rickard Jönsson, avdelningschef för Svenska kyrkan i utlandet.

Beslutet innebär trygghet och arbetsro för både medarbetare, förtroendevalda och medlemmar. Och kanske allra viktigast – det innebär att Svenska kyrkan kan fortsätta vara en öppen och välkomnande plats för svenskar i Paris, oavsett anledning till att man befinner sig där.

Nu inventeras alla Gotlands orglar

Text: Lars Bäckman och Norra Gotlands pastorat

Många av Gotlands orglar är riktigt gamla. De är känsliga och kyrkorummen är inte alltid den perfekta miljön. Hur det står till med dem och vilka åtgärder som behöver göras inventeras just nu. Och som en liten bonus: på appen 100 kyrkornas ö, kommer du kunna lyssna till dem alla!

Karl-Johan Bergsten och Paul Peeters heter herrarna som precis har börjat gå igenom Visby stifts samtliga kyrkorglar.

- Jag har börjat inventerat orglarna på norra Gotland. Bro är först ut för mig, berättar Paul Peeters.

De frågor de ställer sig är framförallt två: Hur mår orglarna och hur låter de?

Orglar är känsliga för mögel och temperaturförändringar, smuts och förstårs tidens tand. Norra Gotlands pastorats musiker sköter regelbundet om instrumenten, men det behöver också kompletteras med någon som felsöker på djupet; det är då Paul Peeters kommer in. Han undersöker inte minst de orglar som musikerna har hittat problem med.

Paul Peeters i Bro kyrka. Foto: Maria Sandell.

”allt är en kostnadsfråga, det är inte allt som kan åtgärdas”

Men allt är en kostnadsfråga, det är inte allt som kan åtgärdas. Det blir alltid prioriteringar. Meningen med dessa kontroller är också att se till att skador upptäcks i tid, så att ingreppen inte behöva bli lika omfattande.

Paul Peeters och Karl-Johan Bergsten är två av de stora auktoriteterna inom orgelsverige. Paul har undervisat i orgel på Musikhögskolan, numera Högskolan för scen och musik i Göteborg under många år och har varit anställd vid GoArt, Göteborgs organ Art Center. Karl-Johan har samma meriter, men har äg-

nat sig mer åt forskning inom orgel, men han är också kantorutbildad. Utöver detta har de båda sammanlagt inventerat runt tusen orglar. Bland annat Göteborgs och Västerås stift. Parallellt med Gotland arbetar de nu även med Uppsala stift.

- Det är 100 orglar som vi nu ska gå igenom. Nu är vi här i två veckor och så återkommer vi i september och slutför arbetet. Det bör ta sammanlagt åtta arbetsveckor för att vi ska bli klara, säger Karl-Johan, och lägger till: Det är mycket fina instrument som ni har här på Gotland och hittills vill jag säga att de är i gott skick.

Våren 2026 så blir det en slutredovisning. Men successivt läggs varje orgel ut på appen 100 kyrkornas ö. Där kan man inom kort gå in och läsa en text om orgeln och framförallt få höra hur den låter!

Nu avrundar Monika May sin prästbana

”Jag är så tacksam och känner sådan glädje att jag har fått arbeta i kyrkan”. Text och foto: Lars Bäckman.

Jag ska träffa Monika May. I dagarna fyller hon 65 år och gör sin sista dag som kyrkoherde i Eskelhems pastorat. Vi träffas hemma hos henne på Tranhusgatan i Visby innerstad. Det är ett vackert hem, precis ovanför Paviljongsplan och med havet nedanför. Det här är också familjen May:s del av staden. Pappa växte upp i grannkvarteret och nedanför Monikas hus hade de växthus och frilansodlingar.

Men Monikas pappa blev inte trädgårdsmästare utan radiohandlare. En bransch där 1960- och 70-talet var mycket lukrativa. En rymlig arkitektritad villa på Visborgsgatan manifesterade framgången. Här växte Monika upp med fyra syskon, varav en är hennes tvillingbror.

Monika har precis blivit avtackad som kyrkoherde i Eskelhems pastorat. Hon kan se tillbaka på 35 år som präst, varav drygt 17 år som kyrkoherde i det pastorat som hon nu lämnar. De senaste nio åren har hon även haft uppdraget att vara kontraktsprost- det fortsätter hon med året ut.

”Jag var pappas flicka och bad till Gud att pappa inte skulle dö”.

Det är alltid intressant att börja med att fråga hur man blev frälst och senare valde prästyrket. Och Monikas historia är verkligen det!

- Pappa arbetade mycket. På julafton, jag var 16 år, fick pappa en stor hjärtinfarkt. En stor del av hjärtat var dött. Han överlevde. Det här var den största hjärtinfarkt som de

hade lyckats rädda på Visby lasarett, berättar Monika och fortsätter:

- Jag hade ganska nyligen konfirmerat mig och var nyfiken på kyrkan. Jag var pappas flicka och bad till Gud att pappa inte skulle dö. Jag fick bönesvar. Pappa överlevde och fick ytterligare fem år att leva. Jag var helt säker på att det var min bön som räddade honom. Jag visste det, berättar Monika.

Det här blev den händelse som ledde henne fram till en stark tro och så småningom en kallelse att prästviga sig.

Efter att ha arbetat ett par år i affär, på kontor och hos en veterinär, började Monika läsa teologi med målet att bli präst.

Monika blickar ut mot havet.

- Man kan förstå att Gud har skapat jorden, men det är inte lätt att begripa att Jesus är Guds son, det tar ett tag innan man fattar. Men en präst förklarade för mig att Gud ville rädda jorden. Här fanns det så mycket ondska. Gud ville dra in jorden i den himmelska sfären och då behövde han Maria. Maria, som var en vanlig människa, sa "ja" till att bli Jesus moder och Gud kunde knyta samman himmel och jord, berättar Monika. Hon är tyst en stund och konstaterar: "ja, det är en förklaring som jag har burit med mig sedan dess".

Händelsen med pappas hjärtinfarkt och lite senare, samtal med prästen och hans förklaring, blev avgörande för Monika att ta steget till Uppsala och teologistudier som hon inledde 1983. Monika var då tillsammans med Julius Mehler som egentligen bara skulle hjälpa henne att flytta, men upptäckte att det på uppropsdagen fanns en restplats på teologikursen, och sökte direkt och blev antagen.

Uppsala och dess landsbygd, där de bodde mestadels, var en fin tid för Monika - här trivdes hon. Men 1990 var studierna avslutade och Monika prästvigdes i Visby stift, samtidigt som Martina Åkeson Wollbo. Biskop var Tore Furberg. Efter att ha arbetat som adjunkt bland annat i Väskinde pastorat, blev det åter en period i Uppland och Norrtälje och Rimbo. Men efter drygt två år, 1993, återvände hon till Gotland. Monika tillträdde en tjänst som stiftsadjunkt med ansvar för bland annat gymnasieskolan. Därefter blev det fem år som komminister i Alva Hemse Rone pastorat.

Vi hoppar fram i Monikas CV till 2001 då Monika anställdes i Visby domkyrkoförsamling som präst i Terra nova kyrkan. Det var en samsamarbetskyrka med EFS. Terra nova var ett nybyggt område med många barnfamiljer, vilket märktes i ett antal körer, barn- och scoutverksamhet. Gudstjänsterna som följde Svenska kyrkans ordning, men hade lite "frikyrklig" prägel, enklare i formen och med mycket musik, och inte så ofta nattvard i gudstjänsterna; detta skedde samtidigt som församlingens ledning sökte etablera en mer

så kallad "högkyrklig" prägel. För Monika var det här en fin tid med många goda minnen.

- Jag tycker om högmässans ordning. Men när jag blev kyrkoherde i Eskelhems pastorat så var det svårt att gå emot sina församlingar. De äldre är inte alltid så mycket för det de betecknar som "det högkyrkliga". Nattvard hade de förr max en gång i månaden. Och det är inte så länge sedan det var mässa en gång per år. Jag förstår att en mässa kan kännas svår och att man kanske känner sig lite "bortkommen", men för ungdomarna är mässan självklar! Så jag fick som kyrkoherde så klart anpassa mig till de som kom. Jag har alltid försökt att balansera. Självklart hade vi i pastoratet en högmässa varje söndag. Även om den kunde vara lite enklare, berättar Monika.

Biskop Biörn Fjärstedt var den som introducerade att högmässa firades oftare och mer regelbundet i stiftets kyrkor.

"En högmässa, samma tid och i samma kyrka, det drar folk"

- I dag tycker jag att vi ska vara tacksamma för det. Högmässa vinner så sakteliga mark. En högmässa, samma tid och i samma kyrka, det drar folk på sikt, säger Monika.

Visst lockar körer och solister besökare till kyrkans gudstjänster, men det är ett litet pastorat med cirka 1 300 medlemmar, så det är inte möjligt att ha sådana inslag alltför ofta.

- På sommaren har vi varje söndagskväll gudstjänst i Gnidsvärds kapell. Då har vi alltid musikinslag. Den lilla kyrkan är alltid fylld till bristningsgränsen, säger Monika nöjd.

Monika tror att regelbundenhet, att fira gudstjänst på samma tid och på samma plats, kan leda till fler besökare på gudstjänsterna.

- En tom kyrka är inte lockande. Vet man

att det kommer flera då är det lättare för många att gå till kyrkan, menar hon.

Det blev 17,5 år som kyrkoherde i Eskelhems pastorat. Antalet besökare har inte förändrats särskilt mycket under åren. Däremot kan Monika glädja sig åt att antalet ungdomar som konfirmerar sig har ökat och likaså har pastoratet en aktiv ungdomsverksamhet.

Monika har, som en präst bör, en mängd historier att berätta. En historia som jag minns att hon berättat tidigare är om hennes mamma och en märklig fågel. Jag ber henne berätta den igen: Den handlar alltså om hennes mamma som var född 1917:

- Mamma förlorade sin farmor när hon var sju år. Farmor var så viktig för familjen i det lilla enkla torp de hade. Det var hon som tog hand om de allra minsta barnen när de andra var i skolan eller arbetade. När hon avled och inte längre fanns till hands och alla vuxna arbetade, fick Monikas mamma, då bara sju år gammal, ta med sin tvååriga lillebror till skolan. Det var en mil att gå och hon blev tvungen att bära sin lillebror på ryggen eftersom han saknade skor. Alltså riktigt eländigt. Då ser hon något i skyn; en korp som flyger ovanför henne, den cirklar runt och runt, som om den vill visa upp sig. Korpen ser märklig ut, men när den kommer närmare och landar på vägen framför henne ser hon att den bär en fågelunge på ryggen! Att både hon och korpen fick kämpa med en nära och kära på sin rygg stärkte flickan och kanske var detta ett tecken från Gud. Korpar ses i folktron som goda omen, att de kommer med goda nyheter.

Det är en fin historia och det stärkte flickan i den situation hon var i. Historien har berättats många gånger, säkert som ett stöd när livet har varit tungt.

Från Visby domkyrkoförsamling kom Monika år 2007 till Eskelhem som kyrkoherde. Det är ett litet pastorat, med få anställda, men Monika återkommer gång på gång och berömmar det stöd hon har haft av sin personal, förtroendevalda och kyrkvårdar. De har alla gjort och gör ett mycket gott arbete.

- I dag tror jag inte att jag skulle vilja vara kyrkoherde, särskilt inte i ett storpastorat. Det är alldeles för mycket ansvar. Personal, ekonomi, byggnader, ja att allt fungerar, säger Monika och lägger till att administrationen har ökat otroligt. Det blir man trött på, säger hon, och nämner den stora inventeringen och årliga rapporteringen av byggnader. Men leendet kommer tillbaka och hon berättar att tack vare Inger Wolter på expeditionen och så Kurt Lind har det gått. Kurt har varit ordförande i kyrkorådet under nästan alla arton år som hon har arbetat i pastoratet. Imponerande! Monika lägger till:

- Här får man inte glömma den förtroendevalda fastighetsgruppen. De har varit en mycket kunnig resurs när nu alla våra kyrkor har renoverats.

Monika berömmar sin personal. De är inte många, men det visar sig att alla är mycket flexibla.

”Monika berömmar sin personal. De är inte många, men det visar sig att alla är mycket flexibla”

På pappret ser det ut så här: fem medeltida kyrkor och ett kapell. En och en halv prästtjänst; som hon delar med Stenkumla församling. Det är Leif Wiking som har den tjänsten. Monika uppskattar mycket att ha en kollega. Vidare är det en och en halv kontor, två klockare, en administratör och en ”allt i allo”.

- Vi gör alla så många olika arbetsuppgifter. Alla är flexibla och ställer upp, säger Monika igen.

- Bland de förtroendevalda är det hög medelålder, konstaterar Monika och lägger till att det också är hög medelålder på medlemmarna.

- Därför är det så viktigt att vi kan rädda förskolan här i Eskelhem, säger hon och berättar att Regionen har beslutat att lägga ner den. Föräldrar är upprörda och kommer att få skjutsa sina barn långa sträckor. Det

är inte hållbart. Jag ser att barnfamiljer får allt svårare att bo på landet. Vi utarmar landsbygden, konstaterar Monika bekymrat.

Tankarna på att pastoratet skulle ta över förskolan kom upp i och med att biskop Erik har lanserat många idéer om att kyrkan måste ta ett större ansvar i bygden. Men så blir det inte nu har politikerna beslutat i dagarna, vilket Monika så klart beklagar.

Pastoratet har redan i dag rätt mycket barnverksamhet inom kyrkans ansvarsområde. Det är barnkörer och musiklektioner i Eskelhem. I Vall är det gitarrundervisning och en barngrupp.

- Hillevi Knutas håller i det musikaliska, och så är det Gun Pettersson från Vall, som är vår husmor, ”medmänniska”, pedagog och hon har också gitarrlektioner med barnen.

Gun Pettersson förstår jag är en kvinna med stort engagemang och kapacitet och som Monika verkligen uppskattar. Tillsammans med en klockare har hon barnverksamhet i Vall. Fram till nyligen har hon haft verksamheten hemma hos sig på gården, men nu har de flyttat den till bygdegården.

- Det är väldigt populärt och barnen trivs. Gun är 65+ men full av energi! Hon är en pärla. Vilken tur att dessa människor finns. Tänk vad de betyder för så många, säger Monika och ler och så nämner hon att ”två jättefina organister har köpt prästgården i Atlingbo och öppnat upp den för kyrkkaffe med mer på ett underbart sätt”, och inte minst; den fina musik de framför varje söndag kl 18.00 i Atlingbo kyrka, det är en fin avslutning på en helg!

För att all verksamhet ska gå ihop så är det självklart att även klockarna är engagerade i konfirmationsundervisningen; i helgen åker konfirmanderna med bland annat klockaren till Helsingfors. Där ska de bland annat träffa ungdomar från Svenska kyrkan i den finska huvudstaden.

Jag tänker att det måste vara roligt att jobba i församlingen där alla anställningar

innehåller så mycket. Ingen dag är den andra lik.

Vi kommer in på sorg och glädje. Det är sorg vid begravningar och glädje vid dop, vigslar och gemenskap.

- Små barn som sörjer avlidna föräldrar är det tyngsta. Det är så svårt för ett barn att förstå döden, säger Monika och tittar ut genom fönstret mot havet och hon kommer snabbt in på glädjeämnen:

- Vi har gjort mycket roligt för konfirmanderna, säger Monika.

- ”Monkan, vi kan väl göra nå’t kul?”, kunde konfirmanderna säga, påminner sig Monika om och ler. Så vi ordnade en rockmässa med ett band från Visby. Det blev omtyckt. Sen arrangerade vi också en dansbandsguds-

Monika avtackades med fullsatt kyrka och blommor och blad. Foto: Linda May Dahlström-

tjänst med dans i kyrkan och jag blev upp-bjuden, säger Monika och skrattar.

Monika påminner sig också om att de då och då hade husdjursgudstjänst. I Tofta kyrka var det mycket folk. Hundar, katter, fåglar och en stor lurvig spindel.

- Det här var länge sen, men husdjursväl-signelse förekommer då och då, förklarar Monika och fortsätter:

- Jag förstår inte varför husdjur har varit mer eller mindre bannlysta i kyrkorna, så ser det inte ut på andra håll, säger hon och drar sig till minnes en resa i England, där det fanns katter i kyrkorna. De gjorde nytta som råttfångare och hade sin plats i kyrkolokalen.

Djurens beskyddare Sankt Franciskus vakar över alla djur och där har självklart husdju-ren sin plats.

”Så vi ordnade en rockmessa med ett band från Visby. Det blev omtyckt”

Husdjur ligger Monika varmt om hjärtat. För några år sedan hade hon och barnen samtidigt två hundar, tre katter, ett marsvin och en sköldpadda. Det är i sann Franciskus anda!

Vi byter samtalsämne och kommer in på andra glädjeämnen; då är vigslar alltid trevliga tillställningar.

Många fina minnen av vigslar, dop och möten i vardagen med människor, har lyst upp tillvaron som präst. 17 år i samma församling bygger också upp kontaktnät över generationerna. Men det är nog arbetet med ungdomar som kanske lyser lite extra starkt..

Nu har vi tittat tillbaka - hur ser du på framtiden?

- För kyrkans del tror jag att det kan bli svårt att bygga allt på kyrkoavgiften. Nu går många med i kyrkan men på sikt måste vi förvalta vårt pund ännu bättre. Kanske kan vi bygga bostäder i vår stora ladugård i Eskelhem. Eller lägenheter på prästgårdsvinden. Bostäder behövs, funderar Monika som ett sätt att förbättra pastoratets ekonomi i framtiden, och inte minst, vara med att skapa en levande landsbygd.

Besöksnäringen är något som också kan utvecklas och vi kommer in på frågan att ta entré i kyrkorna. Det är Monika tveksam till, men hon berättar att rekordet var 14 turistbussar på en och samma dag i Eskelhems kyrka. Det är framförallt kryssningsturisternas bussresor som oftast går söder ut och som stannar i pastoratets kyrkor. Då ligger Tofta

Monika med famje-porträtt-ten. Här är det från vä barnen William, Vendela, Alicia och Gustav.

och Eskelhem bra till, och här finns det också vattentoaletter. Det drar, men också kyrkorna i sig, så klart! Men toalettbesök är sådant som kostar för pastoratet och det innebär även en del städning och underhåll.

- Kanske kan man ta någon avgift, (men självklart inte för gudstjänster!) funderar Monika, eller så kan vi kanske erbjuda något mer i samband med besöket; körmusik, guidning, orgelkonsert...

Vi avrundar och sammanfattar vårt samtal med en framtidsspaning.

- Det kulturarv vi har är kristendomen. Jesus är en av vårt lands hörnstenar, men vi är liksom blinda för det. Vår tro kan vi bygga mycket kring. Det är hans ord som är vår grund. Det måste vi värna om, avslutar Monika med, men lägger till:

- Jag är så tacksam att jag fick ha denna inriktning på mitt liv. Det har varit så mycket glädje, men också motsatsen, så klart. Arbetet har varit meningsfullt, att möta människor i olika situationer; i djup sorg och att komma med tröst, att förklara för den som kämpar att hon eller han inte är ensam. För mig är glädjen att vara älskad av Jesus Kristus så stort. Att i Jesus ha en vän som aldrig överger, och att få förmedla detta i en predikan, det är också glädje. Och att få göra det i våra vackra medeltida kyrkor, det är förmån!

Nej, inte tror jag att Monika helt har avslutat sin prästbana; hon har förordnats att vara kontraktsprost för Medel- och Sudertredingen året ut, sen lär det säkert fortsätta på ett eller annat sätt, men inte som tillsvidare anställd kyrkoherde i varje fall. Ett i dagarna nyfött barnbarn kommer säkert konkurrera om tiden med gudstjänster och förrättningar!

Katedralskola - klassisk musikundervisning för unga i Visby domkyrka

Det handlar inte bara om orgel: du ska också lära dig piano, körmusik och musikteori. Med andra ord en gedigen musikutbildning i klassisk anda.

Vi sitter i Sankta Marias korsal, den plats där undervisningen bedrivs. Jakob Norin har slagit sig ner vid orgeln. Här finns också en flygel och en nottavla.

- Att kunna läsa noter är så viktigt, men det är en kunskap som sakta men säkert håller på att försvinna, säger Jakob. Meningen med utbildning är att den ska ge en bred och djup kunskap. Därför måste eleverna vara med i alla dessa fyra delar. .

I september 2024 startade utbildningen. Nu är det tolv elever i en ålder mellan 10 och 16 år, men det kan göras undantag. Det är löpande intag, så det går att anmäla sig året runt. Avgiften är 800 kronor per termin.

- All undervisning är individuell. Eleverna får cirka 30 min var i veckan. Jag leder inte någon av de barn- och ungdomskörer som

finns i församlingen, men jag brukar besöka dem under repetitionerna, säger Jakob.

Jakob är sedan ett år tillbaka anställd som kyrkomusiker. Hans huvudsakliga uppgift är att hålla i undervisning, men han spelar också på gudstjänster och förrättningar.

- Ungdomarna har en mycket blandad erfarenhet. En del har spelat instrument, men kanske inte lärt sig noter, andra är helt nybörjare. Jag vill att de genom utbildningen ska få en klassisk grund som både innebär musikens glädje och en bra musikteoretisk bas för eventuella vidare studier. Musiken har en betydelsefull roll i kyrkan och vi har ett ansvar för att detta kulturarv förs vidare.

Ps Ett annat kulturarv som Jakob för vidare är bra pop med några år på nacken. Det gör han tillsammans med gruppen King Kong. Se dem om ni har chans. Det svänger!

Jakob vid orgeln. Foto: Lars Bäckman.

- Du har väl sett Hjorterianernas märkliga kapell i Burs, sa en vän till mig, härom sommaren.

- Ett intakt bevarat kapell från 1860-talet, orört med sparad originalinredning, mycket sevärd och egenomligt, fortsatte han.

Hans beskrivning av kapellet gjorde mig nyfiken så jag bestämde mig för att genast åka dit trots att det började bli sent. Efter en del telefonsamtal kom en vänlig man med nyckel och låste upp för mig.

Inne i kapellet var allt vackert, det dunkla ljuset svepte över de slitna

möblerna. Väggarnas måttfulla färgtoner, de handblåsta fönsterglasen, de för hand hyvlade brädorna. I hyllorna de medfarna religiösa böckerna. Det var som om en evig söndagsfrid rådde över rummen. Jag blev oerhört tagen av det jag såg.

- Får jag fotografera detta, frågade jag? Dagen därpå var jag tillbaks med kamera och stativ.

Sedan dess har jag gjort flera dokumentationer av kapellet, där jag försökt att i bild återskapa den gåtfulla stämning av sinnesro och stillhet som finns i rummen.

Bruno Ehre, fotograf.

Bruno Ehre ställer ut foto från Hjorterska kapellet Gotlands Museum 28 juni till 17 augusti

Om Hjorters kapell och väckelse

Hjorters kapell byggdes omkring 1860, och är därmed ett av Sveriges äldsta lekmannekapell. Hjorterianerna var en inomkyrklig väckelserörelse som i stort sett var begränsad till grannsocknarna Burs, När och Rone.

De deltog i sockenkyrkans gudstjänst och gick till nattvarden, men som komplement samlades de också någon gång i månaden i sitt eget kapell dit man gick på led för att inte frestas att tala om världsliga ting. De kändes också igen på att de oftast hade på sig svarta kläder, kvinnorna bar schallett och herrarna vegamössa, väst och en instoppad vit halsduk.

Grundare var Jöns Hjorter, född 1820 av småländska föräldrar. År 1857 flyttade han och familjen till Burs och det var då rörelsen kom igång ordentligt.

När Hjorterianerna hade sina möten användes alltid Karl XII:s bibel från 1703 ("Skall man ha

ett rent Herrens ord så måste man söka det från de förra tiders upplagor") och man sjöng ur den wallinska psalmboken från 1819.

Hjorterianerna etablera också en skola i sitt kapell. Den första lärarinnan hette Hilda Öberg och var den första diakonissan som Ersta Diakonissanstalt sände till Gotland. Hon bodde i en kammare i kapellet och undervisade mellan 20 och 40 barn.

År 1874 avled Jöns Hjorter 53 år gammal. Efter hans död kom ingen tydlig efterträdare men den väckelse han startade levde kvar i socknarna flera decennier in på 1900-talet. När den sista Hjorterianen gick bort skänktes kapellet till Burs pastorat.

Idag används kapellet sällan men går att besöka och kan visas av Karl-Johan Johansson tfn 070-200 93 12.

Text: Från bl a Burs pastorats hemsida.

Nya medarbetare

Therese Lindström direktor på Gotlands stadsmission

Therese har anställts som direktor för Gotlands stadsmission. Till sin hjälp har hon en styrelse som ser ut så här: Ordförande domprost Anna Lundgren, inspektor biskop Erik Eckerdal, vice ordf Stephan Carlsson, Lars Danielsson, Therese Wattskog, Kristina Nedell, Mona Nylund, Marie Loob, Anna Tronet och Margaretha Persson. Therese har en lång erfarenhet bakom sig med ledande befattningar inom gotländskt näringsliv. Senast har hon varit vd för IVisby tryckeri och också haft ansvaret för eventföretaget goGotland. Dessförinnan var hon vd för Imse Vimse.

- Jag har alltid haft ett stort engagemang för social hållbarhet och engagerat mig och mina tidigare arbetsplatser med sociala insatser på olika sätt, säger Therese och

lägger till: Nu får jag verkligen chans att fokusera och bidra till det gotländska samhället. Therese kommer att ha sin arbetsplats på Visby stiftskansli.

Therese Lindström
Foto: Lars Bäckman

Pernilla Hallbom kommer kommunicera hållbarhet

Klimat- och miljöhandläggare, är den titel som Pernilla har på Visby stift sedan 1 maj. Nu är det på 25 procent men från den 1 augusti på halvtid. Hon är en del av kommunikationsteamet tillsammans med Maria Björnfot och Linda May Dahlström.

- Jag tar över efter Natalia Svensson som har arbetat här under några år med just dessa frågor, säger Pernilla och förklarar att det gäller att se till så de mål som Svenska kyrkan har satt upp när det gäller klimat och hållbarhetsfrågor blir kända i församlingarna och också genomförs.

Det handlar om att såväl informera som att inspirera!

Pernilla har jobbat med kommunikation och marknadsföring i över 20 år, inom flera olika branscher, ofta med inriktning inom miljö- och hållbarhetsfrågor.

- Jag har bland annat arbetat med flera hållbarhetsprojekt inom Scandic, där jag jobbade med, allt från att ta fram miljöpolicy till att Svanencertifiera hotell Scandic Visby, berättar Pernilla.

Det senaste Pernilla har arbetat med handlar om kommunikation och miljö. Geabs ut-

byggnad av elnätet där just naturhänsyn och biologisk mångfald är en stor och betydande del. Även något år som kommunikatör på Region Gotland har hon hunnit med. Men nu ska hon på ett mer påtagligt sätt arbeta med hållbarhetsfrågor och kommunikation, och det på kommunikationsenheten.

- Det här passar mig som handen i handskan, säger Pernilla entusiastiskt och lägger till att hon ser fram emot att lära mig mer om Svenska kyrkans arbete.

Lite allmänt om Pernilla: Uppväxt i Stånga bor sedan länge i Västerhejde. På fritiden är det familjen, naturen och aktiviteter som löpning och padel!

Pernilla Hallbom.
Foto: Lars Bäckman

Maria Björnfot, ny kommunikationschef på Visby stiftskansli

Tornedalen, Pajala kommun; man kan knappast komma längre norrut i Sverige, där har Maria sitt ursprung. Dialekten avslöjar en klar norrländska.

- Jo, så är det, men i sena tonåren blev det Luleå och så Stockholm och tillbaka till Luleå, innan jag hamnade här på Gotland för tretton år sedan, sammanfattar Maria sin livsresa.

Hon har utbildat sig och arbetat under alla dessa år inom kommunikation, reklam och marknadsföring. Framförallt som AD (art director) på olika byråer och företag.

- På Gotland började jag på byrån som då hette Bild & Reklam, Uno von Corswants reklambyrå som senare bytte ägare och namn och hette då Kusinerna Kommunikation.

De senast fem åren har Maria arbetat på Svenska Spel som projekt-/produktionsledare för företagets inhousebyrå.

- Vi tog fram material till alla varumärken inom sport och casino.

Maria har tre barn, det yngsta är 17 år. De bor i Visby och har även ett hus i Storugns, vilket är viktigt för henne eftersom friluftsliv är ett av hennes stora intressen.

- Jag älskar att vara ute i naturen och särskilt att åka skidor, men skidor blir det inte så mycket av på Gotland, så långa promenader får kompensera bristen av fjällens vidder.

Maria har som många av oss ett gott förhållande till kyrkan och uppskattar det kyrkan står för och gör. Konserter, föreläsningar eller bara att slå sig ner i ett kyrkorum, det uppskattar hon och tar ofta del av.

- Jag ser fram emot att lära mig ännu mer om kyrkan och hur hon är organiserad. Bland annat genom att besöka Kyrkokansliet i Uppsala under ett par dagar. Men jag planerar också att hälsa på alla pastorat och se vad kansliet kan erbjuda för att utveckla kommunikationen och att vi, jag och Linda,

blir ett reellt stöd i det arbetet, säger Maria och är tacksam att vid sin sida ha Linda May Dahlström, men också Pernilla Hallbom, som i och för sig arbetar främst med klimat- och miljöhandläggning, men tillhör "kommunikationsteamet".

Jag passar på att tipsa Maria om pilgrimsleden mellan Klinte och Fröjel som nu har fått en sträcka längs med havet tillbaka till Klintehamn, mycket vackert. Självklart också Kyrkappen Gotland 100 kyrkornas ö. Den är ett måste.

Det är bara att konstatera att Maria Björnfot är en mycket kompetent kraft som blir en viktig del i stiftskansliets satsning på att marknadsföra och synliggöra kyrkans resurser på ett bredare plan.

Maria Björnfot.
Foto: Lars Bäckman

Smakprov från
Gotlands största
kulturskatt Foto:
Lars Bäckman.

BESÖK KYRKAPPEN OCH 100 KYRKOR - EN UPPLEVELSE "RUNT HÖRNET"

Att vara hemmablind vill jag nog påstå att många av oss gotlänningar är. Det gäller inte minst Gotlands kulturhistoriska byggnader. Medeltida hus, kastaler och inte minst, våra kyrkor. Bara det faktum att du kan besöka ett rum, en kyrkobyggnad som i stort sett inte har förändrats på 700 år... Och att det är byggnader där det än i dag bedrivs samma verksamhet nu som då, även om formen har utvecklats så är innehållet och budskapet i stort sett detsamma. Våra kyrkor bjuder in till miljöer som är fyllda av berättelser om hur människor har levt och där du kan se konstskatter, imponerande hantverk och uppleva en stämning som får dig att varva ner, koppla av och kanske låta dina tankar samla sig och hitta nya banor. Från den 15 maj till den 15 september är nästan alla av Gotlands medeltida kyrkor öppna – och via appen 100 kyrkornas ö, kan du besöka dem året runt, lära dig mer om kyrkorna och så klart också om den kristna tron.

"...du kan besöka ett rum, en byggnad som i stort sett inte har förändrats på 700 år"

I sommar lanseras 100 kyrkornas ö, då innehåller den alla Gotlands kyrkor och kapell. Genom intressanta texter guidas du runt på kyrkogårdar och i kyrkorum. På kyrkogårdar

den kan du få tips om märkliga och intressanta gravar, men också hur kyrkogårdar och begravnings seder har förändrats under århundradena. Inne i kyrkorna kan det kanske vara saker och ting man inte riktigt förstår, men som här förklaras i appen. På kyrkans väggar berättas det historier om Jesus liv, men också om helgonlegender och om gott och ont. Djävulen ses avbildad här och där, likväl som "bokmärkes änglar". Moraliska och uppfostrande motiv är inte heller ovanliga bland 1600-talets målningar. Ett är "tjuvmjölk-skenskan" och vad som händer om man stjälar mjölk från grannens ko. Jag kan säga att det är inga roliga saker – hu! Helgonlegenderna är intressanta. Alla kyrkor hade sitt eget skyddshelgon, likaså yrken. Under senare århundraden har man tagit fram många av dessa helgonbilder som målades över vid reformationen. Varför har yrkeschaufförer till exempel Christoffer som skyddshelgon och kockarna Sankt Lars? Det får du reda på i appen "100 kyrkornas ö".

I appen möter du också via ett hundratal filmer, såväl präster, som arkeologer, församlingsbor och körer. Alla har de något intressant att berätta om och som knyter an till kyrkan.

Så varför inte? Ladda ner appen "100 kyrkornas ö" och upptäck vårt gemensamma kulturarv. De är värda en resa!

KLART INTRESSANT

Kyrkobeskrivningssprojektet

Karaktäriseringsprojektet, som det egentligen heter, startade på Gotland 2019 som en del av en rikstäckande dokumentation av kyrkornas och kyrkogårdarnas kulturvärden. När det nu slutförs 2025 har vi dokumenterat Gotlands 91 sockenkyrkor, Domkyrkan, Visborgskyrkan samt ödekyrkor och kapell på landet.

I rapporter har vi skildrat varje kyrkas exteriör, interiör, konstnärliga utsmyckning och inredning samt tillkomst- och förändringshistoria. Förutom text ingår rikligt med bilder för att visa byggnadens karaktär. Fokus har också lagts på kyrktorn och vindar, dolda delar där valvens kupor utgör golv och man får ducka för takbjälkar, men där kyrkans historia är lättare att läsa av och man ser spår av byggarnas händer.

Kyrkorna avspeglar varierade konstideal och olika sätt att förmedla det teologiska budskapet genom tiderna, men visar också den omsorg som varje generationer har lagt ner på sin kyrkas omvårdnad. Bara det bästa har ansetts duga i byggnaden som både ska ge en hoppfull bild av evigheten och vara en samlingsplats för socknen.

Kyrkogårdarna har dokumenterats med avseende på storleksförändringar, som murar, ingångar, den gröna miljön och kulturhistoriskt värdefulla gravvårdar. Även arkeologiska fynd har noterats. Många kyrkogårdar har utvidgats en eller flera gånger beroende på befolkningsutvecklingen, men några har kvar sin medeltida utsträckning, som kyrkogården i Ganthem.

Det finns mycket intressant att upptäcka på en gotländsk kyrkogård. Ett exempel är de många bevarade medeltida stigluckorna. Ett annat är kyrkogårdsmurarna som ofta buktar och är lagda med sten av olika storlek. Här kan man påträffa byggnadsdetaljer och delar av gravhällar eller altarskivor. Kyrkorna och deras kyrkogårdar berättar om socknarnas långa historia och om dem som har bott där.

/Eva Sellin och Jakob Lindblad, projektansvariga

NOTISER

Kyrkoval - den 21 september

Förtidsrösta från den 8 september - information med röstsedlar med mera kommer i brevlådan till alla på Gotland. Det kommer även information om valet som bilaga i Gotlands annonsblad. Läs mer på Visby stifts hemsida.

Kyrkohistoriskt intresserad?

Gotlands kyrkohistoriska sällskap - för alla historiskt intresserade. Leif Wiking är ordförande, Jakob Lindblad, PeO Sahlberg, Karin Hjorth, Rebecka Svensson, Claes Holmgren, Peter Nordlöf, Marleen Kolmodin och Patrick Matsson, är styrelsen.

I höst blir det förhoppningsvis såväl Kapell- som Kyrkosafari, det är ett par av många arrangemang de står för.

Läs mer på Visby stifts hemsida, sök på Kyrkohistoriska.

Nya intressanta böcker om Visby domkyrka på gång hos jubilarer!

En imponerande bokproduktion! 1599 års orgel och S:ta Maria kyrkas 800-åriga historia, den sistnämnda skriven av ingen mindre än professor Dick Harrysson. Böckerna kommer ut i juni 2025.

Utöver dessa två titlar har en mycket rolig barnbok om Kyrkråttan också släppts i dagarna. Det här är tre titlar att hålla koll på! Alla dessa böcker finns att köpa i Visby domkyrkas lilla shop!

Kalendarium hösten 2025

Sluta killgissa om kyrkor

Ladda ner appen 100 kyrkornas ö och ha rätt på riktigt.

100 KYRKORNAS Ö

En app av Svenska kyrkan Visby stift

Upptäck öns alla 100 kyrkors historia
Information | Bilder | Kartor | Videos | Vägbeskrivning

Ladda ner appen här

Skanna QR-koden.

Hela programmet hittar du på:
www.svenska-kyrkan.se/visbydomkyrka/pa-gang-800a

Kyrkoval 21 september
Förtidsrösta från 8 september

Stiftsstyrelsen

11 juni kl 18.30
11 september kl 18.30
23 oktober kl 18.30
10 december kl 18.30

Domkapitlet

10 september kl 9-12
24 oktober kl 9-12
11 december kl 9-12

Stiftsfullmäktige

28 maj

Egendomsnämnden

17 juni kl 09.00
9 september kl 09.00
7 oktober kl 09.00
2 december kl 09.00

Det händer mycket i våra församlingar

Bästa sättet att hitta församlingarnas aktiviteter är deras hemsidor och sociala medier där aktuellt program med gudstjänster, musik, föredrag och andra arrangemang presenteras.

Predikoturer

På fredagarna publiceras i lokaltidningarna predikoturer med aktuellt program för alla församlingar. Predikaturen finns även på Visby stifts hemsida. Visby domkyrkoförsamling annonserar numera ej via Predikaturen utan deras program ser du på deras hemsida. Det går också att få domkyrkans predikoturerna hem via mail.

GÅRDSKORSET

UTGIVARE

Stiftsstyrelsen i Visby stift

ANSVARIG UTGIVARE

Biskop Erik Eckerdal

REDAKTÖR

Lars Bäckman

lars.backman@hotmail.com

LAY OUT

Lars Bäckman

UTGIVNINGSADRESS

Helge Andshuset

Box 1334

621 24 VISBY

TELEFON 0498-40 49 00

E-post visby.stift@svenskakyrkan.se

HEMSIDA

www.svenskakyrkan.se/visbystift

Vi förbehåller oss rätten att korta ner och lätt redigera insända bidrag.

Omslagsbild: Mattias Wahlgren.

Den 27 juli är det 800 år sedan S:t Maria invigdes. Då blir det kalas!

Du har väl sett programmet? Besök Visby domkyrkas hemsida och se alla aktiviteter under året - Här finns något för alla!